

Міністерство освіти і науки України
 Національний технічний університет
 «Дніпровська політехніка»

~~Навчально – науковий інститут економіки~~
 Фінансово-економічний факультет
 Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню **магістра**
 (бакалавра, магістра)

Студента Харченко Таїсії Валентинівни
 (ПІБ)

академічної групи 071М-23з-1
 (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
 (код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
 (офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку й аудиту розрахунків підприємства з замовниками (на прикладі ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»)»
 (назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Шишкова Н.Л.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Шишкова Н.Л.		

Дніпро
 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
міжнародних відносин і аудитуПашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

ступеню роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)Студенту Харченко Т.В. академічної групи 071М-23з-1
(прізвище та ініціали) (шифр)спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему:

«Організація та методика обліку й аудиту розрахунків підприємства з замовниками (на прикладі ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»)»затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від
2024р. № _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»	30.09.2024
2	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»	31.10.2024
3	МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ	30.11.2024

Завдання видано

Шишкова Н.Л.
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)Дата видачі 01.09.2024 р.Дата подання до екзаменаційної комісії 02.12.2024 р.

Прийнято до виконання

Харченко Т.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 62 с., 9 рис., 25 табл., 4 додатки, 50 джерел.

ЗАМОВНИК, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, АУДИТ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, НЕДОЛІКИ, ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Об'єкт розроблення – господарські операції розрахунків з замовниками на ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД», що впливають на фінансові результати та управлінську діяльність.

Предмет дослідження – методологія обліку та аудиту розрахунків з замовниками з метою підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та забезпечення фінансової прозорості підприємств.

Охарактеризовано та проаналізовано господарську діяльність ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД». Визначено економічну сутність розрахунків з замовниками, заборгованості та її видів. Розглянуто нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками. Узагальнено методику ведення бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві по розрахунках з замовниками від документування до складання звітності. Описано методику проведення аудиту розрахунків з замовниками. Визначено мету, завдання і джерела інформації аудиту розрахунків з замовниками. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку, внутрішнього аудиту розрахунків з замовниками.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що отримані висновки дають можливість удосконалити облік розрахунків з замовниками відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку базового підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»	8
1.1. Організаційно-правова та фінансово-економічна характеристика діяльності ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»	8
1.2. Економічна сутність розрахунків з замовниками	13
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками	16
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»	20
2.1. Організація та документальне оформлення розрахунків з замовниками	20
2.2. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з замовниками	23
2.3. Автоматизація обліку та формування показників звітності в частині розрахунків з замовниками	27
2.4. Напрями вдосконалення обліку розрахунків з замовниками	32
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ	37
3.1. Мета, завдання і джерела інформації аудиту розрахунків з замовниками	37
3.2. Організація і методика аудиту розрахунків з замовниками	40
3.3. Шляхи вдосконалення внутрішнього аудиту розрахунків з замовниками	48
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Актуальність проблеми. Для підприємства, яке займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, необхідність узагальнення обліку і аудиту розрахунків з замовниками полягає в цілях ефективного управління дебіторською заборгованістю, оскільки затримки в оплаті можуть суттєво впливати на ліквідність і фінансову стійкість компанії. В умовах високої конкуренції на ринку важливо забезпечити прозорість розрахунків з замовниками, що допоможе знизити ризики фінансових втрат і покращити відносини з клієнтами. Крім того, впровадження сучасних методів обліку та аудиту дозволить оптимізувати процеси управління проектами та ресурсами, підвищуючи загальну ефективність підприємства. В умовах воєнного стану підприємства, що займаються монтажем водопровідних мереж та систем опалення, стикаються з додатковими ризиками, такими як непередбачені затримки в постачанні матеріалів і змінені умови фінансування. Актуальність дослідження підвищується через необхідність адаптації облікових і аудиторських практик до нових реалій, що дозволяє швидше реагувати на зміни в середовищі та забезпечити фінансову стабільність. Таким чином, впровадження ефективних методів обліку та аудиту сприятиме зміцненню довіри з боку замовників і партнерів, що є критично важливим для виживання та розвитку бізнесу в складних умовах.

Вчені детально дослідили питання обліку та аудиту розрахунків з замовниками у своїх працях, приділяючи увагу різноманітним аспектам цієї теми - методологічні підходи, практичні рішення та вплив ефективного управління дебіторською заборгованістю на фінансову стабільність підприємств: Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. [1], Лищенко О.Г., Матюха Л.В. [2], Костюнік О.В., Недашковська Д.М. [3], Сливка Я.В. [4], Шматковська Т.О., Колодій С.В. [5], Топоркова О.В., Євлаш Т.О. [6], Колісник О.П., Замота І.О. [7], Слєпченко В.П., Скрипник М.І. [8], Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. [9], Яременко Л.М. [10] та інші. Їхні дослідження містять аналіз сучасних практик

обліку, обґрунтування рекомендацій щодо поліпшення процесів аудиту, а також вивчення впливу цих факторів на загальну діяльність компаній.

Мета та завдання дослідження. *Метою* кваліфікаційної роботи є розробка на базі вивчення законодавчої, нормативної і спеціальної літератури, з застосуванням практичних матеріалів підприємства пропозиції щодо удосконалення організації обліку та аудиту розрахунків з замовниками підприємства. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- надати фінансово-економічну характеристику ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»;
- визначити економічну сутність розрахунків з замовниками;
- узагальнити нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками;
- дослідити сучасний стан організації обліку розрахунків з замовниками;
- визначити напрями удосконалення обліку розрахунків з замовниками;
- визначити методологічні основи аудиту розрахунків з замовниками.

Об'єкт дослідження – господарські операції розрахунків з замовниками на ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД», що впливають на фінансові результати та управлінську діяльність.

Предмет дослідження – методологія обліку та аудиту розрахунків з замовниками з метою підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та забезпечення фінансової прозорості підприємств.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи дослідження: аналіз, порівняння, табличний, наукової абстракції, дедуктивний та індуктивний. Методи дослідження використані для всебічного вивчення обліку та аудиту розрахунків з замовниками, дозволяючи виявити проблеми, оптимізувати процеси та адаптувати найкращі практики до специфіки підприємств. Завдяки цим методам можна не лише систематизувати та візуалізувати дані, але й формувати нові теоретичні моделі, що базуються на аналізі конкретних випадків та

загальних принципах управління фінансами, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження кваліфікаційна робота є дослідженням методології та організації обліку розрахунків з замовниками і полягає в наступному:

удосконалено:

- організацію та методику обліку і аудиту розрахунків з замовниками;
- проведення внутрішнього аудиту на підприємстві.

запропоновано:

- напрями удосконалення обліку і аудиту розрахунків з замовниками;
- шляхи попередження порушень обліку розрахунків з замовниками.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні методичних засад та практичних пропозицій щодо вдосконалення організації обліку і аудиту розрахунків з замовниками для ефективного управління суб'єктом господарювання.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на XI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки» (14 листопада 2024 р.); VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (31 жовтня 2024 р.) (Додатки А, Б).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукові праці – тези доповіді у збірниках науково-практичних конференцій [11,12].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

1.1 Організаційно-правова та фінансово-економічна характеристика діяльності ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА "ТЕПЛОГАЗБУД" (далі – ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД») є юридичною особою, основним видом діяльності якого є монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування. Основні реквізити ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД» надано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Інформація про ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Показник	Зміст
Повна назва	ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА "ТЕПЛОГАЗБУД"
Скорочена назва	ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»
Засновник	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "ТЕПЛОГАЗБУД"
Юридична адреса	Україна, 49000, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, вулиця Білостоцького, будинок 123
Керівник	Харченко Валентин Сергійович
ЄДРПОУ	36839173
Дата реєстрації	10.12.2009р.
Система оподаткування	Єдиний податок 3 групи по ставці 5% з 01.10.2023
Вид діяльності	Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування
Додаткові види діяльності:	46.90 Неспеціалізована оптова торгівля 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення 33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель

Джерело: сформовано самостійно

В умовах військової агресії проти України фінансово-економічні показники ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" істотно погіршилися.

Так, у 2022 р. доходи базового підприємства скоротилися на 15%, штат – на 10%, продуктивність персоналу – на 11%, обіговість активів – на 28% (табл. 1.2). Разом з тим, завдяки значному зростанню чистого прибутку та власного капіталу, а також скороченню зобов'язань помітно збільшилися показники рентабельності (на 3-8%) та фінансова стійкість (автономія) підприємства.

У 2023 р., попри підвищення доходів на 18%, прибутковість ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" зменшилася до мінімальних значень, зважаючи на зростання операційних витрат через накопичення впливу інфляційних та девальваційних чинників. Отже порівняно з першим роком повномасштабного вторгнення у 2023 р. погіршилися показники рентабельності на 4-18% (рис. 1.1) та автономії на 9%.

Загалом у звітному році порівняно з ситуацією до впровадження воєнного стану спостерігаються мінімальні середньорічні темпи зростання доходів (9% проти 55% у 2021 р.), активів (4% проти 37%), власного капіталу (10% проти 35%)ю Рентабельність продаж, майна та капіталу скоротилася вдвічі. Незважаючи на зменшення персоналу, спроможність персоналу забезпечувати прибуток істотно нижче за 2021-2021 рр.

Позитивним чинником залишаються достатньо високі показники автономії (значно переважає рекомендовані значення – 50%) та ділової активності (обіговості активів).

Істотним ризиком у діяльності ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" є скорочення потенційних отримувачів послуг з монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування через зменшення обсягів будівельних робіт, зростання частки державних та комунальних установ у структурі користувачів послуг, коло яких обмежене Дніпропетровською областю, переважно – містом Синельниково (табл. 1.3).

Таблиця 1.2

Фінансово-економічні показники ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" у 2020-2023 рр.

Показники по роках	Одиниця виміру	Позначення та розрахунок	2020	2021	2022	2023	Зміна, %				
							2021/2020	2022/2021	2023/2022	2023/2021	середній (2022-2023)
Дохід	тис грн	Д	3 041,6	4 724,4	4 012,7	5 580,3	55,3	-15,1	39,1	18,1	9,1
Чистий прибуток	тис грн	ЧП	84,6	97,6	184,7	61,0	15,4	89,2	-67,0	-37,5	-18,8
Активи	тис грн	А	599,1	819,9	863,6	883,9	36,9	5,3	2,4	7,8	3,9
Зобов'язання	тис грн	З	135,0	193,0	52,0	133,3	43,0	-73,1	156,3	-30,9	-15,5
Власний капітал	тис грн	ВК	464,1	626,9	811,6	750,6	35,1	29,5	-7,5	19,7	9,9
Кількість працівників	осіб	КП	10	10	9	9	0,0	-10,0	0,0	-10,0	-5,0
Рентабельність продажів	%	ЧП/Д	2,8	2,1	4,6	1,1	-0,7	2,5	-3,5	-1,0	-0,5
Рентабельність активів	%	ЧП/Асер	13,7	13,8	21,9	7,0	0,1	8,2	-15,0	-6,8	-3,4
Рентабельність капіталу	%	ЧП/ВКсер	17,6	17,9	25,7	7,8	0,3	7,8	-17,9	-10,1	-5,0
Обіговість активів	%	Д/Асер	529,4	665,9	476,7	638,7	25,8	-28,4	34,0	-4,1	-2,0
Коефіцієнт автономії	%	ВК/А	77,5	76,5	94,0	84,9	-1,0	17,5	-9,1	8,5	4,2
Продуктивність персоналу	тис грн	Д/КПсер	289,7	472,4	422,4	620,0	63,1	-10,6	46,8	31,2	15,6
Рентабельність персоналу	тис грн	ЧП/КПсер	8,1	9,8	19,4	6,8	21,1	99,2	-65,1	-30,6	-15,3

Джерело: сформовано самостійно

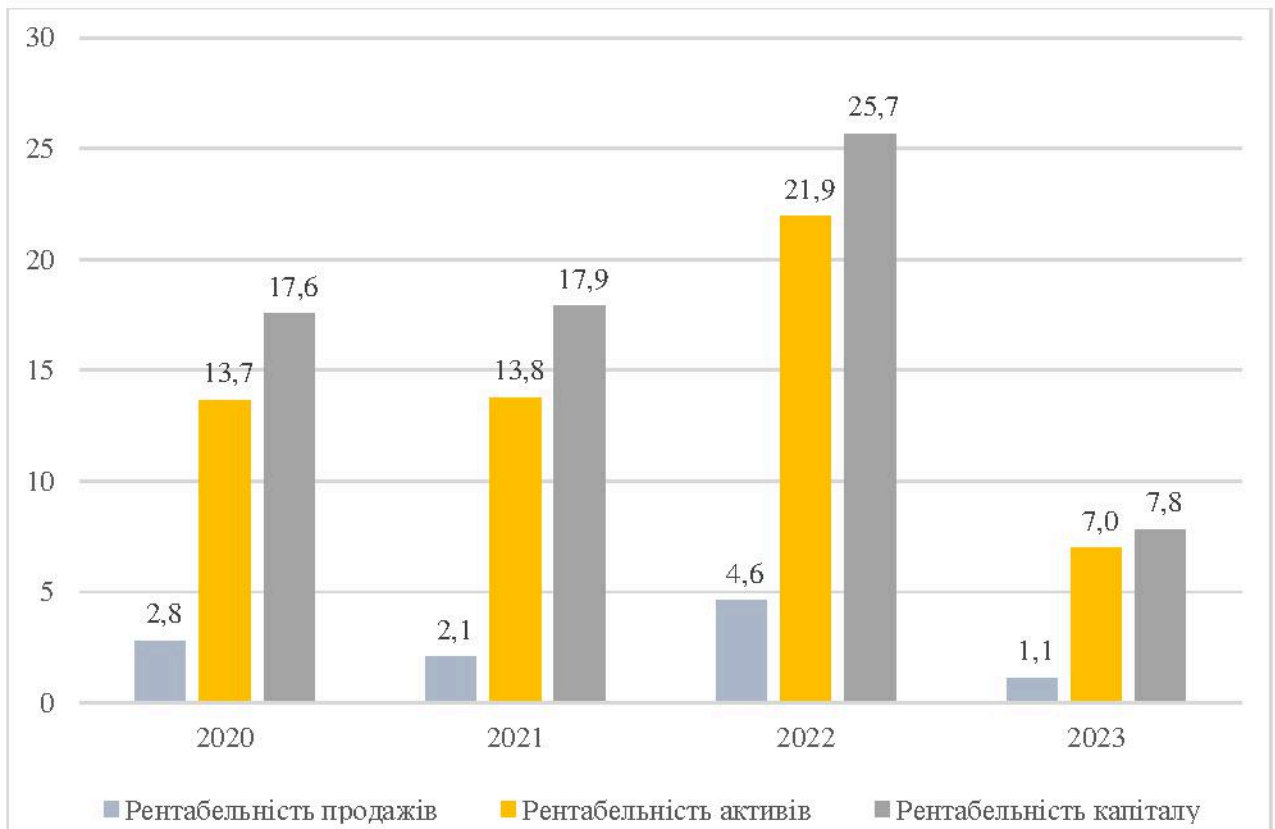

Рис. 1.1 Показники рентабельності ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" у 2020-2023 рр., %

Джерело: сформовано самостійно

Таблиця 1.2

ТОП-10 замовників у тендерах за участі ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" у 2021-2024 рр.

№ п/п	Замовник	Сума, тис грн
1	Відділ освіти Синельниківської міської ради	1 552,58
2	Дніпровський державний університет внутрішніх справ	1 272,95
3	Синельниківська центральна районна лікарня	553,13
4	Великомихайлівська сільська рада	509,74
5	Відділ освіти Новокодацького району у місті Дніпро	150,00
6	Синельниківський професійний ліцей	94,76
7	Відділ культури та туризму Синельниківської міської ради	36,79
8	Управління праці та соціального захисту населення Синельниківської міської ради	36,49
9	Синельниківська районна рада Дніпропетровської області	30,43
10	Виконавчий комітет Синельниківської міської ради	25,22

З одного боку, це дозволяє концентруватися на більших обсягах послуг, аніж традиційно при обслуговуванні разових замовлень пересічних замовників. З іншого боку, це вимагає постійної участі в тендерах з невизначеним результатом, додатковими витратами, пов'язаними з участю в тендерах, ймовірними правовими ризиками, а також залежністю від надійності відносин з керівництвом комунальних установ та територіальних громад.

Крім того, попит на послуги з монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування природно пов'язаний зі станом будівництва. За даними Держстату, обсяг вироблених послуг у цій стратегічній для держави інфраструктурній галузі у перший рік війни скоротився на безпрецедентні 55% – з 258 до 115 млрд грн (рис. 1.2), у т.ч. щодо житла – на 49%, нежитлових приміщень – на 53%, інженерних споруд – на 58%.

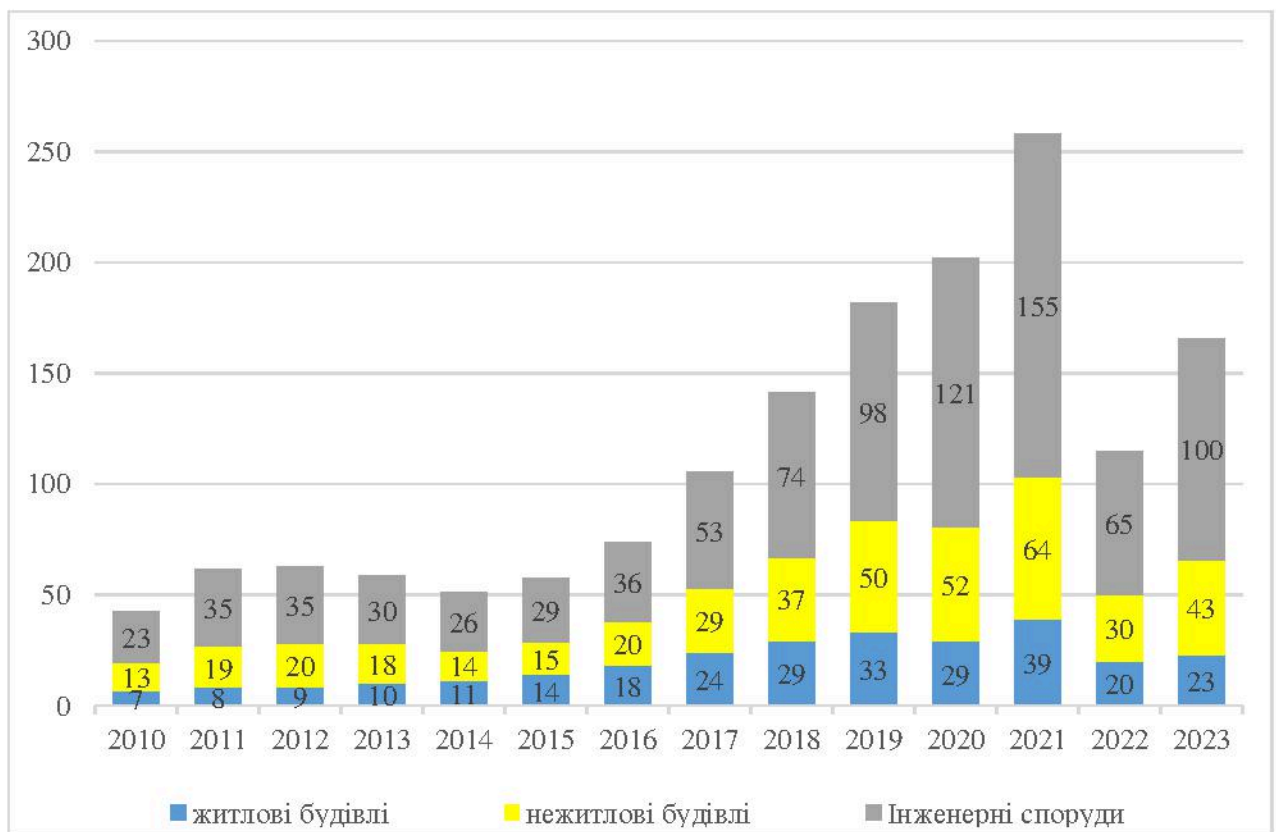

Рис. 1.2 Обсяг виробленої будівельної продукції в Україні у 2010-2023 рр., млрд грн

Джерело: сформовано самостійно

Попри певне відновлення ринку у 2023 р., зважаючи на ефект низької бази порівняння, сумарний обсяг будівельних робіт у 2023 р. становив 166 млрд грн та був на 36% нижчим, ніж у довоєнному 2021 р. Аналогічна динаміка спостерігалася за всіма сегментами ринку: житлове будівництво – падіння на 41%, нежитлове будівництво – зниження на 33%, будівництво інженерних споруд – скорочення на 35%. З врахуванням істотної інфляції та девальвації національної валюти, звуження ринку фактично є ще більш істотним. До того ж, ринок будівництва та пов'язаних з ним послуг істотно залежить від регіональних особливостей, оскільки нові будівлі, принаймні житлові, активніше зводяться у більш віддалених від зони бойових дій регіонах, натомість у прифронтових областях зростає частка будівельних робіт, пов'язаних з відновленням зруйнованих через російську військову агресію об'єктів соціальної інфраструктури, мостів, доріг, комунікацій, ліній електропередач тощо.

1.2 Економічна сутність розрахунків з замовниками

Економічна сутність розрахунків з замовниками полягає в узгодженні фінансових зобов'язань між сторонами за виконані роботи чи надані послуги. Ці розрахунки забезпечують своєчасне отримання коштів за надані послуги та стабільність грошових потоків підприємства [11].

Економічна сутність розрахунків з замовниками для ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" можна пояснити на прикладі:

- підприємство уклало договір з будівельною компанією на монтаж водопроводу в новому житловому комплексі (підприємство зобов'язується виконати роботи за певну суму грошей);

- після завершення монтажу водопроводу, підприємство виставляє рахунок на оплату за виконані роботи.

Розрахунки з замовником включають кілька етапів:

- виконання робіт по монтажу (витрачаючи матеріали та робочу силу);

- після завершення робіт підприємство виставляє рахунок, на якому зазначається сума, що підлягає оплаті;

- замовник здійснює оплату, що забезпечує грошовий потік для підприємства, необхідний для покриття витрат і отримання прибутку.

Таким чином, розрахунки з замовниками є важливим елементом фінансової стабільності підприємства, адже своєчасні платежі забезпечують можливість виконувати нові замовлення та інвестувати в розвиток. В таблиці 1.3 узагальнено визначення поняття «Замовник» різними авторами.

Таблиця 1.3

Визначення поняття «Замовник»

	Автор	Визначення
1	Національні стандарти бухгалтерського обліку	Замовник - це особа або організація, що укладає договір на виконання робіт або надання послуг
2	Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. [1]	Замовник - сторона, що замовляє виконання певних послуг або робіт у контрагента
3	Лищенко О.Г., Матюха Л.В. [2]	Замовник - юридична чи фізична особа, яка виступає в ролі ініціатора укладання договору
4	Костюнік О.В., Недашковська Д.М. [3]	Замовник - особа, яка має право на отримання результатів виконаних робіт або наданих послуг
5	Сливка Я.В. [4]	Замовник - сторона, що ініціює виконання договору на постачання товарів, виконання робіт або послуг
6	Шматковська Т.О., Колодій С.В. [5]	Замовник - фізична або юридична особа, що укладає угоду про виконання певних зобов'язань
7	Топоркова О.В., Євлаш Т.О. [6]	Замовник - сторона, що зобов'язується сплатити за виконання робіт або надані послуги
8	Колісник О.П., Замота І.О. [7]	Замовник - організація або особа, яка ініціює договірні відносини в межах господарської діяльності

Джерело: сформовано самостійно

У процесі взаємовідносини з замовниками може виникати:

1. Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [19].

2. Кредиторська заборгованість .

Здебільшого вітчизняні науковці ототожнюють поняття «кредиторська заборгованість» та «зобов'язання» (табл. 1.4).

Визначення поняття «зобов'язання»

Джерело	Визначення поняття
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20]; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [21]	заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди
МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [22]	існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди
Цивільний кодекс України [23]	правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.
Юффе О. С.	закріплене законом суспільне відношення з переміщення майна та інших результатів праці, в силу якого одна особа (кредитор) має право вимагати від іншої особи (боржника) вчинити певні дії чи утриматись від вчинення певних дій
Завальна Ж.В. [25]	це такий стан правової дійсності, у якому зобов'язана особа на вимогу управленої особи повинна здійснити певну дію чи утриматись від такої
Завадський Й.С. [26]	громадсько-правові відносини між сторонами (особами), які оформлені договором або впливають з дійсного законодавства, у зв'язку з чим одна сторона зобов'язана здійснити на користь іншої сторони певні дії
Гончаров С.М., Кушнір Н.Б. [27]	оформлені договором відносини, коли одна із сторін зобов'язана здійснити певні дії на користь іншої особи, або утриматись від небажаних від неї дій

Джерело: складено самостійно

Теоретико-методологічне узагальнення понять розрахунків з замовниками підприємства дозволяє зібрати та організувати існуючі знання про фінансові та комерційні взаємовідносини з замовниками, що сприяє кращому розумінню процесів і механізмів, що їх регулюють. Визначення чітких теоретичних основ допомагає підприємствам вдосконалювати свої методи роботи з клієнтами, забезпечуючи більш ефективне управління грошовими потоками, розробляти прогнози та плани, що базуються на теоретичних моделях, що підвищує точність фінансового планування.

Крім того, знання теоретичних основ взаємовідносин з замовниками сприяє розробці нових стратегій продажу та маркетингу, що можуть покращити конкурентоспроможність підприємства; дозволяє ефективніше ідентифікувати та управляти фінансовими ризиками, пов'язаними з неплатежами чи затримками; дає можливість оптимізувати внутрішні процеси підприємства, що веде до зниження витрат і підвищення прибутковості.

Таким чином, теоретико-методологічне узагальнення є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і розвитку підприємства в умовах сучасної економіки.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками

Нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками підприємства є необхідним, бо нормативно-правові акти встановлюють чіткі правила та вимоги до обліку, що дозволяє уникнути неоднозначностей і суперечностей у практиці.

Бухгалтерський облік розрахунків з замовниками повинен здійснюватися на основі нормативної бази, а дії осіб, які здійснюють розрахунки, повинні ґрунтуватися на кодексах, законах, наказах та інших нормативних документах, що регулюють дану ділянку обліку. Основним нормативно-правовим актом, що регулює будь-які питання бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20]. Іншими нормативними документами, що регулюють питання розрахунків з постачальниками і підрядниками є Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку тощо (табл. 1.5). Документи, необхідні для організації обліку розрахунків з замовниками, а також їх практичне застосування на базовому підприємстві представлені в таблиці 1.6.

Нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками

Назва документу	Питання, що регулюються
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.
Цивільний кодекс України	регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників
Господарський кодекс України	встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності
Податковий кодекс України	регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	визначаються мета, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів
НП(С)БО 9 «Запаси»	визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.
НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності
НП(С)БО 15 «Дохід»	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності
НП(С)БО 16 «Витрати»	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	встановлює перелік рахунків бухгалтерського обліку
Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб

Джерело: складено самостійно

**Нормативно-правове регулювання обліку розрахунків з замовниками
ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"**

	Внутрішній документ	Опис	Приклад використання документу підприємством
1	Політика обліку	Загальні принципи та методи обліку	Визначення порядку обліку витрат на матеріали та роботи при монтажі систем
2	Інструкції з обліку	Порядок оформлення рахунків, актів виконаних робіт	Оформлення рахунків-фактур для замовників після завершення монтажу
3	Облікові реєстри	Журнали та таблиці для систематизації даних	Ведення журналу обліку дебіторської заборгованості для клієнтів, яким надані послуги
4	Звітність	Форми звітності про стан розрахунків	Щомісячний управлінський звіт про дебіторську заборгованість з аналізом прострочених платежів
5	Контракти та угоди	Регламентують умови співпраці	Договори на монтаж систем опалення з визначенням термінів і умов оплати
6	Акти виконаних робіт	Підтверджують виконання зобов'язань	Акти виконаних робіт для документування завершення монтажу водопроводу
7	Накази та розпорядження	Визначають відповідальних осіб	Наказ про призначення відповідального за облік розрахунків з замовниками

Джерело: складено самостійно

Таким чином, регулювання обліку захищає права як підприємств, так і замовників, забезпечуючи справедливість і прозорість фінансових взаємовідносин. Наявність єдиних норм дозволяє уніфікувати підходи до обліку розрахунків, що полегшує контроль за виконанням фінансових зобов'язань і підвищує ефективність внутрішнього аудиту. В результаті регулювання обліку допомагає виявляти та запобігати фінансовим правопорушенням, забезпечуючи належний рівень контролю за проведенням фінансових операцій.

Недоліки організації обліку розрахунків з замовниками на рівні нормативно-правового регулювання пов'язані з недостатньою гнучкістю, складністю норм та правил, слабким механізмом контролю за виконанням норм, що може призводити до зловживань і фінансових втрат.

Висновки до розділу 1

Організаційно-правова та фінансово-економічна характеристика діяльності ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" показала актуальність обрання теми дослідження щодо обліку і аудиту розрахунків з замовниками. Визначено, що у звітному році спостерігаються мінімальні середньорічні темпи зростання доходів (9% проти 55% у 2021 році), активів (4% проти 37%) та власного капіталу (10% проти 35%) у порівнянні з періодом до впровадження воєнного стану, а рентабельність продажу, майна та капіталу зменшилася вдвічі; незважаючи на скорочення персоналу, їхня здатність генерувати прибуток суттєво нижча, ніж у 2021 році. Однак позитивним чинником є високі показники автономії (значно вище рекомендованих 50%) та ділової активності (обіговості активів). Суттєвим ризиком для діяльності ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" є зменшення потенційних замовників послуг монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування через скорочення обсягів будівельних робіт та збільшення частки державних і комунальних установ у структурі споживачів, зосереджених переважно в Дніпропетровській області, особливо в місті Синельниково.

Недосконалість теоретичної та нормативно-правової бази може призвести до неоднозначності в тлумаченні облікових стандартів та законодавства, що ускладнює підприємствам правильне оформлення фінансових документів і виконання зобов'язань перед замовниками. Це, в свою чергу, може викликати суперечки, затримки у платежах і підвищити ризики фінансових втрат через можливі помилки в обліку та звітності.

Отже, проблеми в обліку та аудиті розрахунків з замовниками включають неправильне документування, затримки в оплатах, складність облікових процесів, внутрішні зловживання, зміни в законодавстві, невідповідність стандартам, високі витрати на аудит та недостатню кваліфікацію персоналу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

2.1 Організація та документальне оформлення розрахунків з замовниками

Основні завдання обліку розрахунків з замовниками для ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД», яке займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, включають:

- систематичне фіксування всіх надходжень від виконаних робіт для забезпечення прозорості фінансових потоків;
- моніторинг платежів від замовників, виявлення прострочених заборгованостей і вжиття заходів для їх погашення;
- оформлення та зберігання первинних документів (рахунки-фактури, акти виконаних робіт, податкові накладні) для забезпечення легітимності та прозорості операцій;
- оцінка ефективності виконаних замовлень для виявлення найприбутковіших видів робіт і послуг;
- планування фінансових потоків, прогнозування грошових надходжень на основі обсягу виконаних робіт та термінів оплати, що допомагає в управлінні бюджетом;
- взаємодія з замовниками для забезпечення належної комунікації з клієнтами щодо умов оплати, термінів виконання робіт та інших важливих аспектів співпраці;
- забезпечення відповідності законодавству через дотримання всіх норм і вимог щодо обліку, звітності та оподаткування, щоб уникнути фінансових санкцій;
- контроль витрат на виконання замовлень для аналізу і оптимізації витратних статей.

В таблиці 2.1 представлено документальне оформлення обліку розрахунків з замовниками базового підприємства [7].

Таблиця 2.1

**Документальне оформлення обліку розрахунків з замовниками
ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"**

	Назва документа	Опис	Приклад використання
1	Рахунок-фактура	Документ, що підтверджує продаж робіт/послуг. Включає деталі про обсяги, ціни, ПДВ та загальну вартість	Оформлення рахунку-фактури після виконання монтажу системи опалення, зазначаючи кількість та вартість використаних матеріалів
2	Податкова накладна	Документ, що підтверджує продаж товарів/послуг та нарахування ПДВ. Подається в податкові органи	Видання податкової накладної на ім'я замовника після виконання робіт, що містить деталі по монтажу та нарахування ПДВ
3	Виписка банку	Документ, що підтверджує надходження або витрати коштів на банківський рахунок підприємства	Одержання виписки з банку, яка підтверджує оплату замовником за виконані роботи, що дозволяє відслідковувати грошові надходження
4	Акт виконаних робіт	Підтверджує факт виконання робіт і служить підставою для оплати	Складання акта виконаних робіт після завершення монтажу водопроводу, підписаного замовником
5	Договір (контракт)	Регламентує умови співпраці, права та обов'язки сторін	Укладення договору на виконання робіт з монтажу систем кондиціонування з визначенням термінів і умов оплати
6	Заявка на виконання робіт	Документ, що ініціює виконання конкретних робіт, містить технічні вимоги	Отримання заявки від замовника на монтаж водопровідної системи з описом специфікацій
7	Розрахунок вартості	Документ, що містить обґрунтовану вартість робіт та матеріалів	Підготовка розрахунку вартості для замовника перед укладенням договору на монтаж
8	Платіжна інструкція	Документ, що підтверджує перерахування коштів	Оформлення платіжного доручення на оплату постачальнику матеріалів для виконання замовлення

Джерело: складено самостійно

В таблиці 2.2 представлено покроковий алгоритмом дій підприємства (в частині документального оформлення), що займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, та його замовника.

**Документальне оформлення обліку розрахунків з замовником
ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" (приклад)**

Дата	Дії ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"	Дії Синельниківського професійного ліцею
01.10.2024р.	Прийом заявки від замовника на виконання робіт	Подача заявки на виконання робіт (Prozorro)
02.10.2024р.	Проведення попереднього аналізу та оцінки вартості	Узгодження технічних вимог і специфікацій
03.10.2024р.	Підготовка та відправка розрахунку вартості	Ознайомлення з розрахунком вартості
05.10.2024р.	Укладання договору на виконання робіт	Підписання договору
10.10.2024р.	Оформлення рахунку-фактури та податкової накладної	Отримання рахунку-фактури та податкової накладної
15.10.2024р.	Проведення монтажу системи (початок робіт)	Контроль виконання робіт на місці
20.10.2024р.	Завершення монтажу, складання акта виконаних робіт	Перевірка виконаних робіт та підписання акта
22.10.2024р.	Виписка платіжної інструкції для отримання оплати	Переказ коштів за виконані роботи
25.10.2024р.	Отримання виписки з банку, підтвердження надходження	Ознайомлення з підтвердженням оплати
30.10.2024р.	Завершення фінансових операцій та аналіз виконаних замовлень	Відгук про якість виконаних робіт

Ризики, пов'язані з неякісним документообігом для базового підприємства, яке займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування:

- неправильно оформлені документи можуть призвести до затримок у платежах або навіть їх непогашення, що негативно вплине на грошові потоки;
- відсутність або недоліки в документах можуть стати причиною судових позовів або штрафів з боку податкових органів, що спричинить додаткові витрати;
- нерозуміння або суперечки з клієнтами, що знизить рівень задоволеності та довіри до компанії;
- неповна або неточна інформація в документах ускладнює аналітику та планування, що може призвести до неправильних управлінських рішень;
- неправильно оформлені документи вимагають додаткових ресурсів для виправлення, що відволікає увагу від основної діяльності;

- неякісні документи ускладнюють проведення внутрішніх і зовнішніх аудитів, що може призвести до негативних висновків і рекомендацій;
- відсутність контролю над документообігом може створити умови для зловживань з боку співробітників.

Ці ризики можуть серйозно вплинути на ефективність та фінансову стабільність підприємства, тому важливо забезпечити високий рівень якості документообігу.

2.2 Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з замовниками

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи призначений рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Покупці – фізичні та юридичні особи, які купують продукцію, товари, роботи та послуги. Замовники – учасники договору, на підставі замовлень яких виготовляється конкретна продукція, виконуються роботи, надаються послуги.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» має такі субрахунки: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»; 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом - сума

платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків. Сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержані продукцію (роботи, послуги).

Аналітичні рахунки відкриваються за кожним покупцем окремо, ведеться аналітичний облік у Відомості N 6.6 с.-г. аналітичного обліку по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками». У Відомості N 6.6 с.-г. наводиться перелік всіх покупців і замовників за звітний період або заборгованість за попередні періоди. За кожним з них показуються залишки на початок і кінець місяця і обороти за дебетом і кредитом за звітний період. Заповнюється відомість на підставі реєстрів N 6.1 с.-г., N 6.2 с.-г., первинних документів та аркушів-розшифровок.

Синтетичний облік ведеться у Журнал-ордер N 6 с.-г. з кредиту рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» та в Головній Книзі.

Основними первинними документами при розрахунках з покупцями і замовниками є:

1. Для відображення списання продукції покупцям застосовується товарно-транспортна накладна.
2. Для нарахування податкового зобов'язання з ПДВ платник ПДВ зобов'язаний виписати податкову накладну;
3. Для нарахування заборгованості покупцю за реалізовану продукцію чи надані послуги оформлюється рахунок-фактура або приймальна квитанція.
4. Для сплати заборгованості покупець оформлює платіжну інструкцію.

В таблиці 2.3 та 2.4 надано кореспонденцію рахунків по обліку розрахунків з замовниками ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД".

Таблиця 2.3

Відображення в обліку розрахунків з замовником ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" при виконанні робіт підрядником до оплати їх вартості

Номер з/п	Первинний документ	Зміст операції	Сума, грн.	Дт	Кт
1	Акт (довідка) про вартість виконаних робіт	Показано дохід за контрактом	240000	361	703
2	Податкова накладна	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	40000	703	641
3	Довідка бухгалтерії	Віднесено дохід на рахунок фінансових результатів	200000	703	791
4	Платіжне доручення, виписка банку	Погашено замовником заборгованість із контракту	240000	311	361

Таблиця 2.4

Відображення в обліку розрахунків з замовником ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" при одержанні авансу для виконання робіт (період контракту до 9 місяців)

Но-мер з/п	Первинний документ	Зміст операції	Сума, грн.	Дт	Кт
1	Платіжна інструкція, виписка банку	Отримано аванс від замовника на монтаж системи опалення	240000	311	681
2	Податкова накладна	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ за отриманим авансом	40000	643	641
3	Акт (довідка) про вартість виконаних робіт	Показано дохід за будівельним контрактом	240000	361	703
4	Акт (довідка) про вартість виконаних робіт	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	40000	703	643
5	Бухгалтерська довідка	Взаємозарахування суми отриманого авансу	240000	681	361
6	Довідка бухгалтерії	Віднесено дохід на рахунок фінансових результатів	200000	703	791

В додатках В та Г деталізовано окремі операції по розрахунках з замовниками ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД".

Облік розрахунків із замовниками ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» за кожним замовником та за кожним пред'явленим до сплати рахунком. За дебетом цього рахунку відображається вартість реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори, що підлягають перерахуванню до бюджетів, ЄСВ та включені у вартість реалізації; за кредитом – суми платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види розрахунків. Дебетове сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержані продукцію, роботи, послуги.

На суму виконаних будівельних робіт робиться проводка:

Дт 36 «Розрахунки із замовниками»

Кт 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

На суму ПДВ:

Дт 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»

Кт 641 «Розрахунки за податками».

При погашенні замовниками своєї заборгованості складаються бухгалтерські проводки:

- при погашенні грошовими коштами:

Дт 301 «Каса в національній валюті», 31 «Рахунки в банках»

Кт 36 «Розрахунки із замовниками»;

- при одержанні векселя в погашення дебіторської заборгованості:

Дт 162 «Довгострокові векселі одержані», 34 «Короткострокові векселі одержані»

Кт 36 «Розрахунки із замовниками».

Облік розрахунків із субпідрядними підприємствами генпідрядник (ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД") веде на пасивному рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (субрахунок 6311). За кредитом цього рахунку в кореспонденції з дебетом рахунку 23 «Виробництво» на окремому аналітичному субрахунку відображаються суми

коштів, які належать субпідрядникам за виконані ними роботи згідно з актами приймання. За дебетом в кореспонденції з кредитом рахунку 311 відображаються суми, які перераховані в погашення заборгованості.

2.3 Автоматизація обліку та формування показників звітності в частині розрахунків з замовниками

Завдання автоматизації обліку та формування показників звітності в частині розрахунків з замовниками:

- провести аналіз вимог користувачів та існуючих процесів, щоб визначити потреби в автоматизації обліку розрахунків з замовниками і виявити недоліки, що потребують виправлення;

- розробити або вдосконалити програмне забезпечення для автоматизації обліку доходів, дебіторської заборгованості та резервів сумнівних боргів, забезпечуючи інтеграцію з наявними бухгалтерськими системами для підвищення ефективності;

- автоматизувати формування звітності, розробити аналітичні інструменти для оцінки ефективності розрахунків з замовниками, а також провести навчання персоналу для забезпечення ефективного використання нової системи.

ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" здійснює бухгалтерський облік в програмі Дебет Плюс. Розглянемо окремі можливості цієї програми для автоматизації обліку розрахунків з замовниками.

Пункт меню «Договори» призначений для обліку договорів. У діяльності аграрних товаровиробників використовується, наприклад, договір на реалізацію сільськогосподарської продукції: Первинні документи → Договори (рис. 2.1).

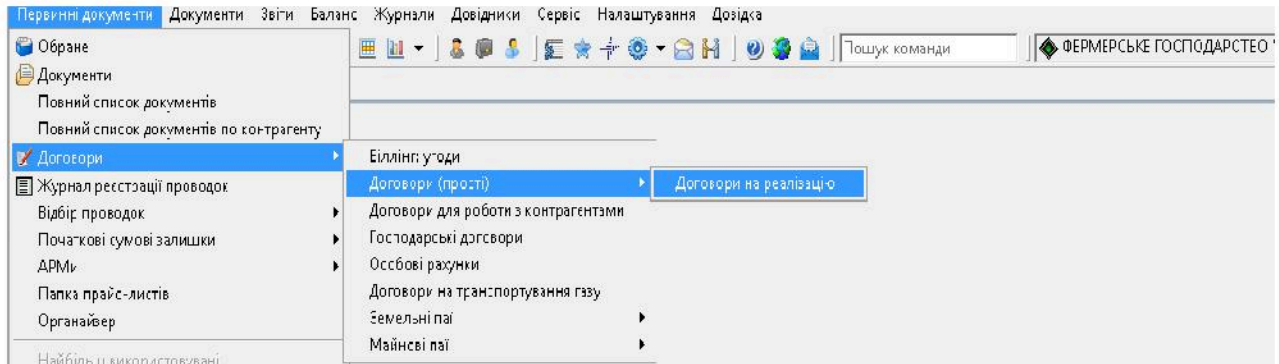

Рис. 2.1 Облік договорів ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП
"ТЕПЛОГАЗБУД" в програмі Дебет Плюс

Перед розрахунком форми виконується попереднє налаштування, а саме: вказується входження кодів номенклатури до того чи іншого рядка (рис.2.2).

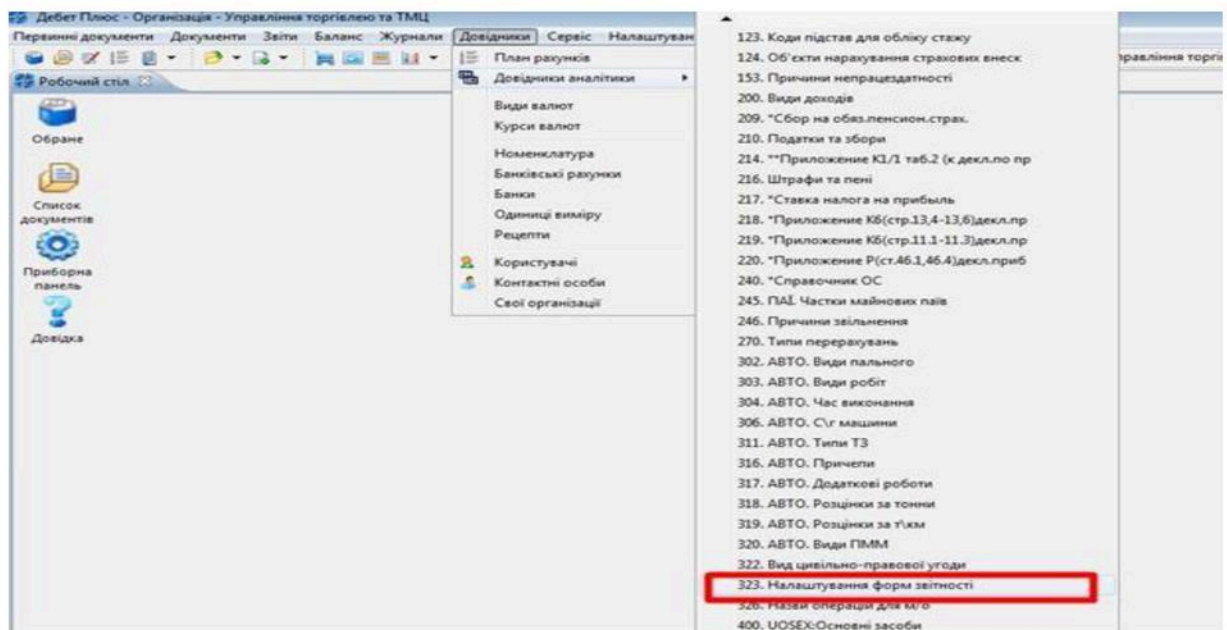

Рис. 2.2 Список довідників аналітики ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР"
ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"

Автоматично формується не тільки аналітика по кожному рахунку, алу й налаштовані звіти (на рис.2.3 – приклад звіту «Оборотний баланс»).

Дебет Плюс - ПраТ - Зведена бухгалтерського балансу

Первинні документи | Документи | Звіт | Баланс | Журнали | Довідники | Валюта | Сервіс | Налаштування | Довідка

Робочий стіл | Обіговий баланс за 01.01.2019 - 31.12.2019

Пошук: Все поля

Кл.	Рах.	С/р	Ст.	Ан.1	Назва	Сальдо на початок		Обіги		Сальдо на кінець	
						Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
7	70	0	0	0	Доходи від реалізації	0,00	0,00	6.807.819,78	6.807.819,78	0,00	0,00
7	70	701	0	0	Дохід від реалізації готової продукції	0,00	0,00	6.646.814,10	6.646.814,10	0,00	0,00
7	70	702	0	0	Дохід від реалізації товарів	0,00	0,00	112.753,02	112.753,02	0,00	0,00
7	70	703	0	0	Дохід від реалізації робіт і послуг	0,00	0,00	48.252,66	48.252,66	0,00	0,00
7	71	0	0	0	Інший операційний дохід	0,00	0,00	118.665,17	118.665,17	0,00	0,00
7	71	713	0	0	Дохід від операційної оренди активів	0,00	0,00	27.833,13	27.833,13	0,00	0,00
7	71	719	0	0	Інші доходи від операційної діяльності	0,00	0,00	90.852,04	90.852,04	0,00	0,00
7	74	0	0	0	Інші доходи	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00	0,00	0,00
7	74	742	0	0	Дохід від відновлення корисності активів	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00	0,00	0,00
7	79	0	0	0	Фінансові результати	0,00	0,00	10.189.698,37	10.189.698,37	0,00	0,00
7	79	791	0	0	Результат операційної діяльності	0,00	0,00	10.066.065,40	10.066.065,40	0,00	0,00
7	79	792	0	0	Результат фінансових операцій	0,00	0,00	81.966,30	81.966,30	0,00	0,00
7	79	793	0	0	Результат іншої діяльності	0,00	0,00	41.666,67	41.666,67	0,00	0,00
9	90	0	0	0	Собівартість реалізації	0,00	0,00	8.544.269,90	8.544.269,90	0,00	0,00
9	90	901	0	0	Собівартість реалізованої готової проду...	0,00	0,00	4.548.974,86	4.548.974,86	0,00	0,00
9	90	901	0	0	Собівартість реалізованої готової проду...	0,00	0,00	8.391.671,47	8.391.671,47	0,00	0,00
9	90	902	0	0	Собівартість реалізованих товарів	0,00	0,00	107.557,54	107.557,54	0,00	0,00
9	90	903	0	0	Собівартість реалізованих робіт і послуг	0,00	0,00	45.040,89	45.040,89	0,00	0,00
9	91	0	0	0	Загальновиборничі витрати	3.289.751,09	0,00	3.399.365,23	6.689.316,32	0,00	0,00
9	92	0	0	0	Адміністративні витрати	0,00	0,00	1.182.610,97	1.182.610,97	0,00	0,00
9	93	0	0	0	Витрати на збут	0,00	0,00	99.921,83	99.921,83	0,00	0,00
9	94	0	0	0	Інші витрати операційної діяльності	0,00	0,00	50.664,50	50.664,50	0,00	0,00
9	94	948	0	0	Визнані штрафи, пен. неустойки	0,00	0,00	2.300,00	2.300,00	0,00	0,00
9	94	949	0	0	Інші витрати операційної діяльності	0,00	0,00	48.364,50	48.364,50	0,00	0,00
9	95	0	0	0	Фінансові витрати	0,00	0,00	81.966,30	81.966,30	0,00	0,00
9	95	951	0	0	Відсотки за кредит	0,00	0,00	54.264,03	54.264,03	0,00	0,00
9	95	952	0	0	Інші фінансові витрати	0,00	0,00	27.702,27	27.702,27	0,00	0,00

Рис.2.3 Звіт «Оборотний баланс» ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ
ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"

При виборі режиму розрахунку сальдової відомості за рахунками зазначається період дат для відбору та, за потреби, конкретного контрагента. Оберається варіант відображення результату: в розрізі документів чи в розрізі дат та варіант деталізації відображення кореспондуючого рахунку: розгорнутим до статей чи тільки до рахунку (рис 2.4).

Порядок закриття рахунків : редагування

№ п/п: 8000 | Період: 01.12.2011 | <пуста>

Спосіб закриття: DISTR

Рахунок, який потрібно закрити

Рахунок: 90
 Субрах.: 901
 Стаття: 0

Аналітика 1: 0 | виключити і коди
 Аналітика 2: 0 | виключити і коди
 Аналітика 3: 0 | виключити і коди

Період дії	Рахунок, на який закривати				Пропорційно чому розподіляти
	початок	кінець	Рах.	С/рах	
01.12.2011			79	791	0

Що розподіляти: Сальдо | По дебету | Згорнути | Рахунок, що закривається - по кр.

Відсоток: 100.0000

Зберегти | Скасувати

Вказується 1

Рис.2.4 Визначення фінансового результату діяльності ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР"
ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"

Додавання нового звіту до списку звітів: Звіти → Форми звітності → Налаштування (рис.2.5). Перелік звітів представлений на рис.2.6.

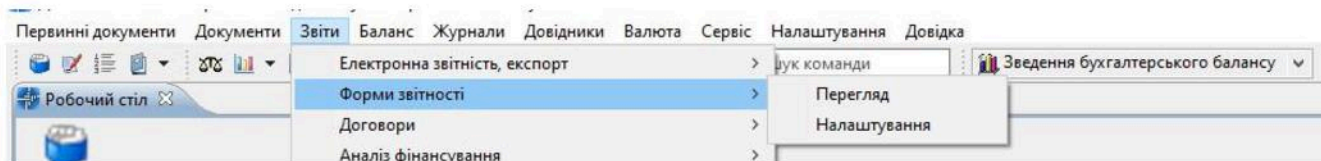

Рис.2.5 Налаштування звітів ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"

Назва	Термін дії		Пер одиниць полянє	вигор.	Верс
	з	по			
☐ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ФОРМА № 2) з 2013 року			КРМУ	✓	1901.001
☐ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ФОРМА № 2) (розр. без закриваючих проведєр)			КРМУ	✓	1901.001
☐ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ФОРМА № 2) (8-й клас зитєат)			КРМУ	✓	1901.001
☐ ФІЛІАЛІСОВИЙ ЗВІТ СУГ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА			КРМУ	✓	1901.001
☐ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ФОРМА № 2) з 2013 року			МРМ	✓	1301.001
☐ ФОРМА №3.Звіт про рух грошових коштів (за грямим мес'єдєр)			КРМУ	✓	2001.001
☐ ФОРМА №4. Звіт про власний капітал			КРМУ	✓	2001.001
☐ ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА (форми №1-м, №2-и)			КРМУ	✓	1901.001
☐ ФІЛІАЛІСОВА ЗВІТНІСТЬ МІКРОПІДПРИЄМСТВА (форми №1, мс, №2 мс)			КРМУ	✓	1901.001
☐ Повідомлення про об'єкти оподаткування та об'єкти, пов'язані з оподаткуванням або через які провадиться діяльність(Форме 20-ОПП)			О	✓	1801.001

Рис.2.5 Перелік звітів ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД"

Імпорт звітів (документів) у КПІ М.Е.Дос відбувається, коли вони створені в іншій бухгалтерській системі, Дебет Плюс. Для цього необхідно:

- створити необхідні податкові накладні, акти і рахунки в своїй системі;
- експортувати ці документи з Ваших бухгалтерських систем відповідно до наданих описами XML-структури первинних документів;
- імпортувати файли в М.Е.Дос (рис.2.6);
- відправити документи контрагентам з М.Е.Дос.

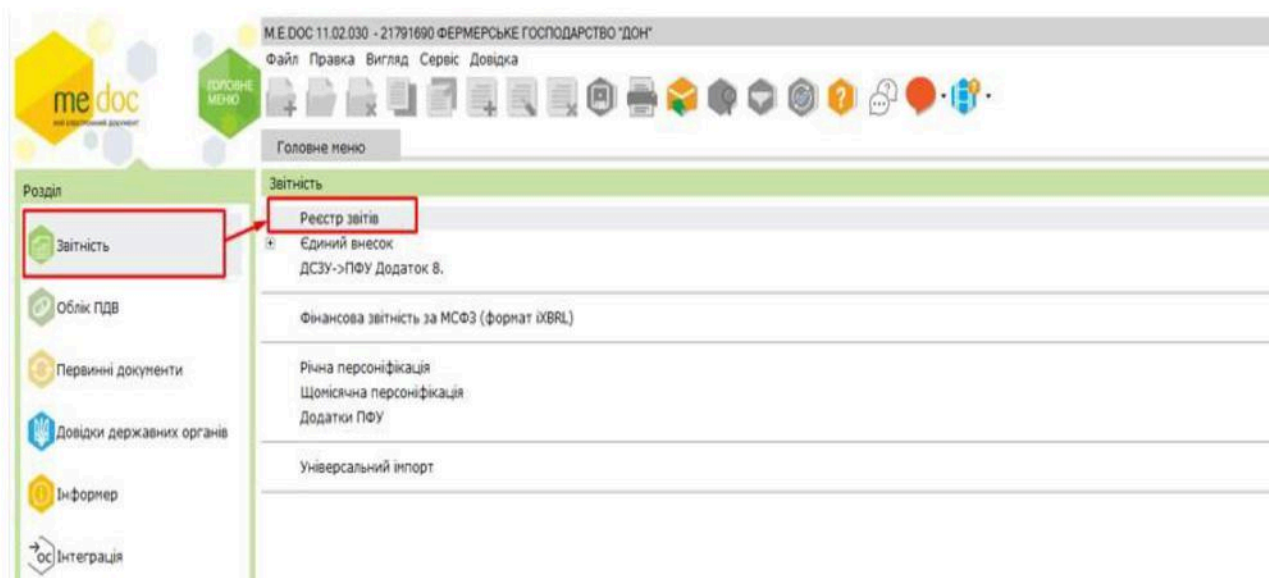

Рис.2.6 Звітність ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" в М.Е.Doc

У розділі «Реєстр звітів» виконується: Файл → Імпорт → Імпорт звітів (рис. 2.7). Відкриється вікно для вибору каталогу, в якому знаходяться файли для імпорту. Результати імпорту будуть відображені у протоколі імпорту. Імпортовані документи поміщаються у модуль «Реєстр звітів» у поточному місяці.

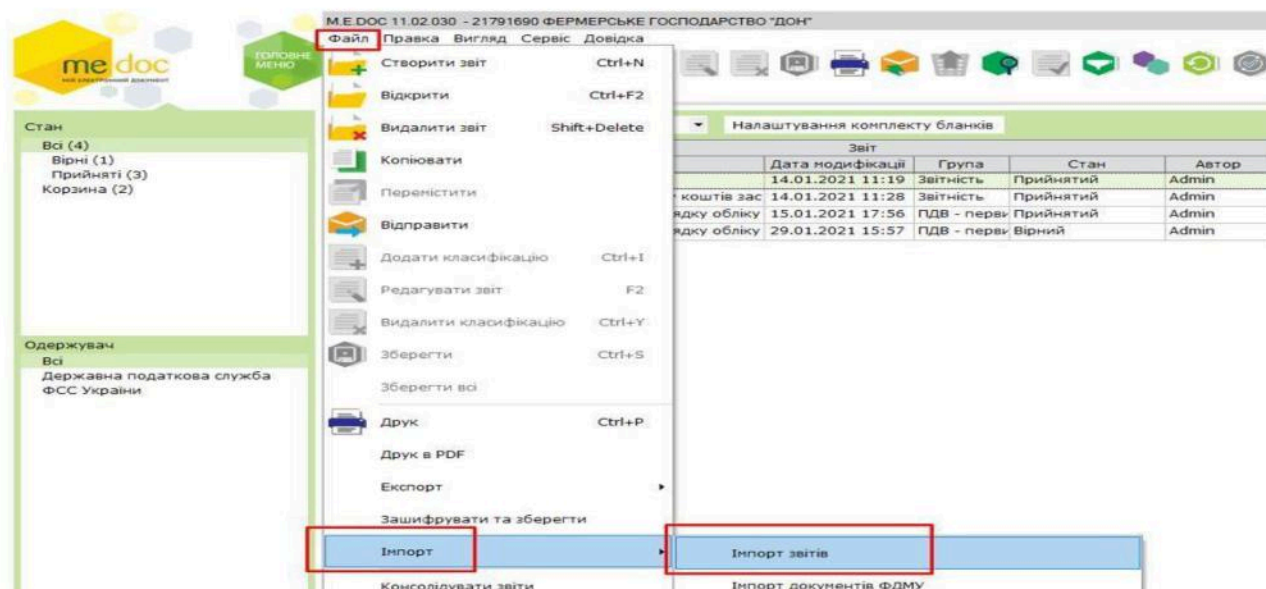

Рис.2.7 Імпорт звітів ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" в М.Е.Doc

Потенційні ризики в складанні звітності щодо розрахунків з замовниками можуть включати невірне визнання доходів, що призводить до спотворення фінансових результатів. Існує також ризик неправильного обліку дебіторської заборгованості, що може вплинути на ліквідність підприємства та створити проблеми з управлінням боргами. Крім того, людські помилки під час введення даних або недостатня автоматизація процесів можуть призвести до неактуальної або неповної звітності.

2.4 Напрями вдосконалення обліку розрахунків з замовниками

Актуальність дослідження пов'язана з наявністю низки потенційних недоліків і проблем, які є універсальними для всіх суб'єктів господарювання в сфері монтажу та обслуговування водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування: неправильне документування, коли відсутність або несвоєчасне оформлення актів виконаних робіт може призвести до суперечок з замовниками щодо обсягу виконаних робіт та їх вартості (конкретний приклад - замовник запитує рахунок, виникає суперечка, оскільки немає документального підтвердження виконання); затримки у платежах, бо часто замовники можуть затримувати платежі, що ускладнює фінансове планування та може призводити до проблем з ліквідністю (компанія закінчила роботи з монтажу водопроводу, але замовник не може оплатити рахунок через затримку в бюджеті, що створює фінансові труднощі для підрядника, який вже витратив кошти на матеріали); складність у точному визначенні витрат на матеріали та трудові ресурси може призвести до фінансових збитків, якщо проекти перевищують бюджет (наприклад, під час виконання проекту з монтажу кондиціонування вартість компонентів зросла на 20%, але підрядник не врахував ці зміни у своїх розрахунках, що призвело до збитків).

Крім того, ускладнюють облік розрахунків з замовниками часті зміни в специфікаціях або обсягах робіт, які потребують оперативного коригування документів (наприклад, замовник на етапі виконання вирішив змінити

кількість радіаторів у проекті, що потребує переписування всіх контрактів, перерахунку вартості, затримує завершення робіт); неправильний облік доходів і витрат може призвести до проблем з податковими органами, особливо якщо не враховуються специфічні вимоги щодо обліку в будівельній сфері; непорозуміння щодо умов оплати чи обсягу виконаних робіт може призводити до конфліктів з замовниками (замовник вважає, що обсяг виконаних робіт менший, ніж узгоджено, і відмовляється оплачувати остаточний рахунок). Якщо компанія веде кілька проектів одночасно, складнощі в обліку кожного з них можуть призвести до втрати контролю над фінансами (наприклад, підрядник веде одночасно три великі проекти, але не має системи для їх моніторингу і в результаті виникають плутанини в обліку витрат, що призводить до переplat і втрати контролю над фінансами). Неправильне використання програмного забезпечення для обліку може призвести до помилок у даних і затримок у звітності.

Таким чином, доцільно узагальнити ці проблеми з практики обліку суб'єктів господарювання в сфері монтажу та обслуговування водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Проблеми обліку розрахунків з замовниками та шляхи їх подолання

	Проблема	Ризик	Дії для нівелювання	Успішні приклади для подолання
1	Неправильне документування	Суперечки з замовниками щодо виконаних робіт	Запровадження чіткої процедури оформлення актів виконаних робіт та терміни їх підписання.	Компанія "ABC Construction" запровадила електронну систему документообігу, що дозволило зменшити помилки в оформленні актів виконаних робіт на 40%. За даними звіту McKinsey, автоматизація процесів документообігу може зменшити час на їх обробку до 50%.
2	Затримки у платежах	Втрага ліквідності	Введення системи передплат та чітких графіків платежів у контрактах.	Компанія "XYZ Plumbers" ввела систему передплат, що дозволило зменшити затримки у платежах на 30%. За даними опитування QuickBooks, 41% малих бізнесів, які запровадили чіткі графіки платежів, зменшили час збору коштів на 20%.
3	Калькуляція витрат	Перевищення бюджету	Використання автоматизованих систем для	Компанія "Green Heating" використовує програмне забезпечення для

			постійного моніторингу цін на матеріали і робочі години.	автоматизованого моніторингу витрат, що дозволило знизити перевищення бюджету на 25%. Дослідження Harvard Business Review показало, що компанії, які використовують сучасні інструменти для управління витратами, скорочують фінансові збитки на 15-30%.
4	Зміни в замовленнях	Затримки у виконанні	Оформлення змін у проектах через додаткові угоди з чітким описом та новими термінами виконання.	Компанія "BuildSmart" запровадила чітку процедуру для внесення змін у проекти, що допомогло зменшити затримки на 35%. 60% проектних команд, які реалізують стандартні процедури для змін, відзначили зниження конфліктів із замовниками.
5	Податкова звітність	Штрафи та санкції	Регулярне навчання співробітників з питань податкового обліку та залучення консультантів.	Компанія "TaxWise Construction" найняла зовнішніх консультантів, що зменшило кількість помилок у податковій звітності на 50%. За даними AICPA, 56% компаній, які регулярно проводять навчання з податкового обліку, зменшують ризики штрафів на 30%.
6	Конфлікти з клієнтами	Втрата клієнтів	Проведення регулярних зустрічей з клієнтами для обговорення стану проекту та умов оплати.	Компанія "Reliable Renovations" організувала регулярні зустрічі з клієнтами, що знизило конфлікти на 45%. За даними Customer Service Institute, компанії, що активно спілкуються з клієнтами, мають на 40% вищий рівень задоволеності клієнтів.
7	Відстеження проектів	Плутанина в обліку	Впровадження централізованої системи управління проектами з можливістю моніторингу витрат.	Компанія "ProjectTrack" впровадила централізовану систему управління проектами, що дозволило зменшити плутанину в обліку на 50%. 70% організацій, які використовують системи управління проектами, відзначають підвищення продуктивності на 25%.
8	Використання технологій	Помилки в даних	Проведення регулярних тренінгів для співробітників з навчання користування програмним забезпеченням.	Компанія "TechBuild" провела навчання для співробітників щодо нових програм, що зменшило помилки у введенні даних на 60%. За даними Training Magazine, компанії, що інвестують у навчання, отримують повернення інвестицій до 300%.

Джерело: складено самостійно

Розуміння «вузьких місць», потенційних ризиків та моніторинг успішних кейсів по їх подоланню [29-33] допомагає визначити конкретні дії для їх мінімізації, що сприятиме більш ефективному обліку та ефективному управлінню проектами.

Але слід зауважити, що ці приклади не враховують, що під час воєнного стану в Україні облік розрахунків з замовниками у сфері монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування стикається з додатковими ризиками та проблемами:

- інфляція, коливання курсу валют і зростання цін на матеріали можуть ускладнити планування витрат і формування цінових пропозицій;

- затримки у постачанні матеріалів через військові дії можуть призводити до невиконання зобов'язань перед замовниками, що може викликати штрафи та фінансові втрати;

- часті зміни в регуляторній політиці можуть ускладнити дотримання норм обліку та звітності;

- загроза безпеці працівників може призводити до зменшення кількості доступних фахівців і затримок у виконанні робіт;

- втрата або пошкодження документації через військові дії може ускладнити ведення бухгалтерії та обліку.

Ці додаткові складнощі вимагають від суб'єктів господарювання гнучкості у плануванні, готовності до непередбачуваних обставин і уважного моніторингу ситуації. Таким чином, бажано впровадження інноваційних технологічних рішень для підвищення якості обліку, внутрішнього контролю та управління розрахунками з замовниками: інтегровані системи для управління ресурсами підприємства, системи управління взаємовідносинами з клієнтами, спеціалізовані програми для автоматизації бухгалтерії, програмне забезпечення для контролю виконання проектів, інструменти для аналізу даних та виявлення трендів, додатки для ведення обліку виконаних робіт на місці, технології моніторингу якості виконаних робіт.

Висновки до розділу 2

Головне в організації розрахунків з замовниками підприємства по монтажу систем опалення та кондиціонування - це чітке узгодження умов договору, яке включає детальний опис обсягу робіт, терміни виконання та вартість послуг. Також важливим є своєчасне і прозоре ведення бухгалтерії, що дозволяє уникнути непорозумінь і забезпечити довіру між сторонами. Крім того, необхідно забезпечити регулярний зв'язок з клієнтами, щоб оперативно реагувати на їх запити та зміни в проекті, що сприятиме успішному завершенню робіт.

Оформлення первинної документації по бухгалтерському обліку розрахунків з замовниками пов'язане з певними ризиками: неправильне заповнення первинних документів може призвести до фінансових втрат і проблем з податковими органами; відсутність підтверджуючих документів, невиконання вимог щодо документування може призвести до штрафів і санкцій; невірно оформлені документи можуть затримати процес розрахунків з замовниками, що негативно вплине на грошовий потік підприємства.

Вдосконалення обліку розрахунків з замовниками включає автоматизацію процесів через впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, що знижує ризик помилок і спрощує звітність. Інтеграція обліку з CRM-системами дозволяє ефективніше відстежувати платежі та історію взаємовідносин з клієнтами. Регулярний аналіз дебіторської заборгованості та навчання персоналу сприяють підвищенню ефективності управління фінансами і покращенню взаємин з замовниками.

В умовах воєнного стану актуальність вдосконалення обліку розрахунків з замовниками зростає, оскільки підприємства стикаються з нестабільністю фінансових потоків та ризиками затримок у платежах. Автоматизація і стандартизація документів допомагають зменшити адміністративне навантаження і оперативно реагувати на зміни в умовах ведення бізнесу.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАМОВНИКАМИ

3.1 Мета, завдання і джерела інформації аудиту розрахунків з замовниками

Проведення аудиту розрахунків з замовниками підприємства, яке займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, є необхідним, бо допомагає забезпечити прозорість фінансових операцій, що важливо для довіри між підприємством та замовниками; дозволяє уникнути можливих конфліктів та непорозумінь. У сфері монтажу часто виникають затримки з оплатою, і аудит допомагає виявити та контролювати дебіторську заборгованість, що сприяє поліпшенню грошових потоків підприємства [12]. Крім того, аудит дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство виконує свої зобов'язання перед замовниками, а також виявити можливі проблеми у виконанні договорів; допомагає виявити і запобігти випадкам шахрайства, недобросовісного ведення обліку чи маніпуляцій з фінансами.

Отже, на основі результатів аудиту підприємство може вдосконалити внутрішні процеси, що дозволить підвищити ефективність управління проектами та знизити витрати. У деяких випадках проведення аудиту є обов'язковим згідно з законодавчими вимогами, що також підвищує юридичну захищеність підприємства, а позитивні результати аудиту можуть зміцнити репутацію підприємства, покращити відносини з партнерами та замовниками, що сприятиме залученню нових клієнтів [12].

В таблиці 3.1. узагальнено логічні складові аудиту розрахунків з замовниками [48]. Таким чином, аудит розрахунків з замовниками є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності, прозорості та ефективності діяльності підприємства у сфері монтажу інженерних систем.

Таблиця 3.1

Основи аудиту розрахунків з замовниками

Об'єктом перевірки є розрахунки з замовниками ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»					
Підставою перевірки є договір між аудиторською фірмою та ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»					
Нормативна база перевірки: - Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; - Податковий Кодекс України; - Міжнародні стандарти аудиту (МСА) та положення про аудит і супутні аудиту послуги; - Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів; - Закон України Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність - Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні					
Метою перевірки є отримання обґрунтованої впевненості, що облік розрахунків з замовниками не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки та здійснюється з дотриманням Податкового Кодексу України та інших застосовних законодавчих та нормативних актів Для цього повинні бути вирішені наступні завдання :					
1) Перевірити порядок розрахунків	2) Перевірити і податкові накладні	3) Перевірити реєстр виданих й отриманих податкових накладних	4) Перевірити синтетичний облік	5) Перевірити відображення розрахунків в Журналах 1, 3 та 6	6) Перевірити фінансову звітність, податкові декларації
Інформаційні джерела перевірки: - наказ про організацію бухгалтерського обліку, облікова політика підприємства; працівники підприємства; довідки-підтвердження; податкові накладні; реєстр виданих й отриманих податкових накладних; платіжні інструкції; угоди; головна книга; журнал 1, відомість 1.2; журнал 3, відомість 3.1, 3.2, 3.3, 3.5, 3.6; журнал 6; фінансова звітність; податкова декларація з ПДВ, додаток 1 до податкової декларації з ПДВ.					
Методи перевірки:					
1) Арифметична перевірка	2) Документальна перевірка	3) Підрахунок	4) Опитування	5) Аналітичні тести	6) Зустрічна перевірка
Організація проведення перевірки (етапи, аудиторські процедури): 1) Підготовчий етап (визначення основних напрямків перевірки, підписання договору з підприємством, що перевіряється, розробка плану та програми аудиту) 2) Проміжний етап (здійснення оцінки системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства, оцінка аудиторського ризику та визначення рівня суттєвості помилок) 3) Основний етап (здійснення перерахунків, порівнянь та інших видів перевірки точності даних, опитування працівників підприємства та аналіз отриманої інформації, одержання підтверджень) 4) Заключний етап (аналіз усіх отриманих аудиторських доказів, складання звіту про проведений аудит та аудиторського висновку)					
Результати аудиту (потенційні порушення):					
1) Відсутнє документальне підтвердження операцій		2) Наявні зайві операції		3) Неправильно зазначені кореспонденції рахунків	
Пропозиції аудитора:					
1) Проведення навчання бухгалтерів відповідальних за облік розрахунків з замовниками	2) Виправлення помилок в обліку операцій з замовниками, зазначених аудитором, дотримуючись рекомендацій, а також вимог ПКУ	3) Здійснення запиту до контрагентів щодо документально го підтвердження операцій	4) Встановлення персональної відповідальності працівників за не дотримання вимог ПКУ щодо обліку розрахунків з замовниками	5) Розробка та впровадження ефективної системи внутрішнього аудиту за обліком розрахунків з замовниками	

У контексті воєнного стану проведення аудиту розрахунків з замовниками підприємства, що займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, набуває особливої актуальності з наступних причин [12]:

1) Воєнний стан може призвести до змін у ринку та економічних умовах, тож аудит дозволяє підприємству оцінити фінансові ризики та адаптувати стратегії управління дебіторською заборгованістю, що стає критично важливим в умовах невизначеності.

2) Забезпечення фінансової стійкості, бо у складний час важливо контролювати грошові потоки. Аудит допомагає виявити затримки в оплаті та можливі проблеми з платоспроможністю замовників, що дозволяє підприємству швидко реагувати на фінансові виклики.

3) Воєнний стан може обмежити ресурси. Аудит дозволяє перевірити ефективність використання матеріалів та коштів, що допомагає оптимізувати витрати та уникнути марнотратства; забезпечує прозорість у витрачанні ресурсів.

4) В умовах війни держава може впроваджувати програми підтримки підприємств. Аудит допоможе підприємству отримати доступ до таких програм, надаючи необхідні звіти та документи.

5) У періоди криз довіра стає ключовим фактором. Аудит показує, що підприємство дотримується прозорих фінансових практик, що може зміцнити відносини з існуючими та потенційними замовниками.

6) Адаптація до нових умов - аудит може виявити, які контракти потребують перегляду, які стратегії слід змінити, щоб відповідати новим викликам.

7) У кризові часи ризик шахрайства може зрости - аудит допомагає виявити потенційні маніпуляції, що сприяє захисту підприємства та його фінансових ресурсів.

Таким чином, аудит розрахунків з замовниками в умовах воєнного стану не лише забезпечує фінансову стабільність, але й є критично важливим для

адаптації підприємства до змінюваного середовища та підтримки його конкурентоспроможності.

3.2 Організація і методика аудиту розрахунків з замовниками

Послідовність проведення аудиту розрахунків з замовниками підприємства, що займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, включає наступні етапи:

1. Підготовка до аудиту, де аудитор визначає цілі, обсяги та методи аудиту, а також збирає необхідну документацію, зокрема фінансові звіти, договори з замовниками та дані про дебіторську заборгованість.

2. Оцінка внутрішнього контролю, де аудитор аналізує систему внутрішнього контролю підприємства, що стосується розрахунків з замовниками, вивчаючи процедури, які використовуються для управління дебіторською заборгованістю, а також перевіряє ефективність цих процедур.

3. Перевірка документів, де аудитор проводить верифікацію документів, пов'язаних з розрахунками, таких як рахунки-фактури, акти виконаних робіт, платіжні документи та договори, щоб забезпечити їх відповідність і правомірність.

4. Аналіз дебіторської заборгованості - аудитор оцінює структуру та динаміку дебіторської заборгованості, перевіряє терміни погашення боргів та виявляє потенційні ризики, пов'язані з непогашеними сумами.

5. Порівняння з попередніми періодами - аудитор аналізує зміни в розрахунках з замовниками в порівнянні з попередніми періодами, вивчаючи тенденції та аномалії, які можуть свідчити про проблеми в управлінні фінансами.

6. Оцінка ризиків - на основі зібраних даних аудитор визначає фінансові ризики, пов'язані з розрахунками, а також оцінює їхній вплив на загальну фінансову стійкість підприємства.

7. Формулювання висновків - після аналізу та оцінки усіх зібраних даних аудитор формулює висновки про достовірність розрахунків з замовниками, а також виявляє можливі недоліки у системі обліку та управлінні дебіторською заборгованістю.

8. Розробка рекомендацій - на основі отриманих результатів аудитор надає рекомендації щодо покращення облікових процедур, підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та зміцнення системи внутрішнього контролю.

9. Завершальний етап - підготовка детального аудиторського звіту, в якому відображаються результати аудиту, висновки та рекомендації, які підприємство може використати для подальшого вдосконалення процесів. Аудитор представляє результати своєї роботи керівництву підприємства, обговорюючи основні висновки та можливі шляхи покращення.

Така послідовність допомагає забезпечити системний підхід до аудиту розрахунків з замовниками та підвищити ефективність фінансового управління підприємством. Відповідно формується програма аудиту розрахунків з замовниками, представлена в таблиці 3.2, яка включає: аналіз договорів на відповідність, вивчення змін, порівняння з фактичними даними виконання (форма робочого документу надана в таблиці 3.3); перевірку рахунків на правильність заповнення (таблиця 3.4); аналіз банківських виписок, порівняння надходжень з дебіторською заборгованістю (таблиця 3.5); перевірка обліку авансів, аналіз звітів про використання авансів у зв'язку з виконаними роботами (таблиця 3.6); аналіз додаткових угод, перевірка документів на зміни та їх узгодженість з фактичними зобов'язаннями (таблиця 3.7); перевірка наявності актів, їх підписання замовниками, звірка з даними бухгалтерії (таблиця 3.8); аналіз документів, що підтверджують витрати, перевірка правильності нарахувань (таблиця 3.9); аналіз структури дебіторської заборгованості за термінами, перевірка резервів під сумнівні борги (таблиця 3.10).

Таблиця 3.2

Програма внутрішнього аудиту розрахунків з замовниками

№ з/п	Мета і завдання аудиту	Методи і процедури аудиту	Аудиторські докази	Термін виконання	Виконавець	Примітки
1	Перевірка договірних умов	Аналіз договорів на відповідність, вивчення змін, порівняння з фактичними даними виконання	Копії договорів, додаткових угод, службових записок	12.10.2024		РД-1
2	Порядок виставлення рахунків	Перевірка рахунків на правильність заповнення (дата, сума, номер), звірка з договорами	Копії рахунків, виписки з рахунків, кореспонденція	13.10.2024		РД-2
3	Перевірка оплати	Аналіз банківських виписок, порівняння надходжень з дебіторською заборгованістю.	Банківські виписки, підтвердження платежів.	13.10.2024		РД-3
4	Аванси та попередні оплати	Перевірка обліку авансів, аналіз звітів про використання авансів у зв'язку з виконаними роботами	Документи про аванси, звіти про використання авансів	14.10.2024		РД-4
5	Перевірка змін в договорах	Аналіз додаткових угод, перевірка документів на зміни та їх узгодженість з фактичними зобов'язаннями	Копії додаткових угод, відповідні листи	14.10.2024		РД-5
6	Службові записки та акти виконаних робіт	Перевірка наявності актів, їх підписання замовниками, звірка з даними бухгалтерії	Акти виконаних робіт, підписані замовниками, журнали обліку	14-15.10.2024		РД-6
7	Перевірка відшкодування витрат	Аналіз документів, що підтверджують витрати, перевірка правильності нарахувань	Первинні документи, звіти про витрати	15.10.2024		РД-7
8	Дебіторська заборгованість	Аналіз структури дебіторської заборгованості за термінами, перевірка резервів під сумнівні борги	Звіти про дебіторську заборгованість, бухгалтерські відомості	15.10.2024		РД-8
9	Спеціальні умови та знижки	Перевірка документів, що підтверджують знижки, аналіз їх впливу на фінансові результати	Документи, що підтверджують надання знижок, договори	16.10.2024		РД-9
10	Податки та збори	Аналіз нарахування і сплати податків, перевірка відповідності даних бухгалтерії та звітності	Податкові декларації, бухгалтерські записи, квитанції			РД-10

Джерело: складено за [40-42]

Таблиця 3.3

РД-1

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Перевірка договірних умов

№	Параметр	Дані з договору	Фактичні дані	Відповідність	Примітки
1	Номер договору				
2	Дата укладення				
3	Сторони договору				
4	Опис робіт/послуг				
5	Термін виконання				
6	Умови оплати				
7	Порядок внесення змін				
8	Штрафні санкції				
9	Додаткові угоди				
10	Інші важливі умови				

Виконав _____

Перевірив _____

Таблиця 3.4

РД-2

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Перевірка виставлення рахунків

№	Дата виставлення рахунку	Номер рахунку	Замовник	Сума рахунку	Термін оплати	Статус оплати	Коментарі
1							
2							
3							
4							
5							

Виконав _____

Перевірив _____

Таблиця 3.5

РД-3

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Перевірка правильності оплат і контроль їх стану

№	Дата виставлення рахунку	Номер рахунку	Замовник	Сума рахунку	Дата отримання платежу	Сума платежу	Статус оплати	Примітки
1								
2								
3								
4								
5								

Виконав _____

Перевірив _____

Таблиця 3.8

РД-6

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Перевірка наявності актів, їх підписання замовниками та звірки з даними бухгалтерії (приклад)

№	Номер акта	Дата акта	Номер договору	Назва замовника	Сума по акту	Дата підписання замовником	Підписано (так/ні)	Дата звірки з бухгалтерією	Коментар бухгалтерії
1	A-001	01.02.2024	Д-001	Великомихайлівська сільська рада	50 000 грн	05.02.2024	Так	10.02.2024	Узгоджено
2	A-002	10.02.2024	Д-002	Синельниківська центральна міська лікарня	100 000 грн	12.02.2024	Так	15.02.2024	Узгоджено
3	A-003	15.02.2024	Д-003	Відділ культури та туризму Синельниківської міської ради	75 000 грн	18.02.2024	Ні	-	Не підписано
4	A-004	20.02.2024	Д-004	Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	30 000 грн	22.02.2024	Так	25.02.2024	Узгоджено
5	A-005	25.02.2024	Д-005	Синельниківський професійний лицей	120 000 грн	28.02.2024	Так	05.03.2024	Узгоджено
...									

Таблиця 3.9

РД-7

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Перевірка витрат та правильності нарахувань за здійснення робіт у сфері монтажу та обслуговування водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування (приклад)

№	Номер документа	Дата документа	Опис робіт	Сума витрат	Номер рахунку-фактури	Дата нарахування	Відповідальний	Статус перевірки (завершено/в процесі)	Коментар
1	Д-001	05.02.2024	Монтаж водопроводу	50 000 грн	РФ-001	06.02.2024	Іваненко І.	Завершено	-
2	Д-002	10.02.2024	Обслуговування системи опалення	20 000 грн	РФ-002	11.02.2024	Петрова А.	Завершено	-
3	Д-003	15.02.2024	Ремонт кондиціонера	15 000 грн	РФ-003	16.02.2024	Сидоров О.	В процесі	Потрібно уточнити

В таблиці 3.11 надано приклад робочого документу, яким може оформлюватись перевірка документів, що підтверджують знижки, аналіз їх впливу на фінансові результати.

Таблиця 3.11

РД-9

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Перевірка документів, що підтверджують знижки (приклад)

№	Номер документа	Дата документа	Назва замовника	Опис робіт	Сума без знижки	Сума знижки	Сума після знижки	Коментар
1	3-001	05.02.2024	Великомихайлівська сільська рада	Монтаж водопроводу	50 000 грн	5 000 грн	45 000 грн	-
2	3-002	10.02.2024	Синельниківська центральна міська лікарня	Обслуговування системи опалення	20 000 грн	2 000 грн	18 000 грн	-
3	3-003	15.02.2024	Відділ культури та туризму Синельниківської міської ради	Ремонт кондиціонера	15 000 грн	1 500 грн	13 500 грн	-
4	3-004	20.02.2024	Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	Заміна труб у водопровідній мережі	30 000 грн	3 000 грн	27 000 грн	-
5	3-005	25.02.2024	Синельниківський професійний лицей	Обслуговування кондиціонерів	12 000 грн	1 200 грн	10 800 грн	-
...								

Виконав _____
Перевірив _____

Таблиця 3.12

РД-10

Підприємство ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»

Аналіз нарахування і сплати податків, перевірки відповідності даних бухгалтерії та звітності за здійснення робіт

№	Период	Номер документа	Сума нарахованих податків	Сума сплачених податків	Дата сплати	Відповідальний	Статус (завершено/в процесі)	Коментар
1	Січень 2024							
2	Лютий 2024							
...								

Виконав _____
Перевірив _____

Для аналізу нарахування і сплати податків, перевірки відповідності даних бухгалтерії та звітності пропонується використання робочого документу, який представлений в таблиці 3.12.

Таким чином, внутрішній аудит розрахунків з замовниками є критично важливим для забезпечення фінансової прозорості та точності в підприємствах, що займаються монтажем та обслуговуванням водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, оскільки він допомагає виявити можливі помилки або шахрайства, які можуть негативно вплинути на фінансові результати. Якісний аудит сприяє поліпшенню управлінських процесів, підвищуючи ефективність роботи з клієнтами та зміцнюючи їх довіру до компанії.

3.3 Шляхи вдосконалення внутрішнього аудиту розрахунків з замовниками

Проблемні ділянки внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування включають наступні:

- невідповідність договорів через відсутність чітких умов, що призводить до спірних ситуацій,
- затримки у виконанні робіт, необґрунтовані зміни у кошторисах через часті зміни вартості без належного обґрунтування,
- проблеми з оплатою через затримки у надходженні платежів і відсутність контролю за дебіторською заборгованістю,
- недостатню комунікацію з замовниками через відсутність регулярного моніторингу та нерегулярне інформування,
- документальне оформлення через відсутність належного документування виконаних робіт,
- внутрішні контролю через невідповідність або відсутність стандартних процедур,

- виконання норм та стандартів, а саме невідповідність стандартам якості,
- оцінку ризиків через відсутність цієї системи оцінки ризиків, пов'язаних із фінансовими операціями,
- проблеми з постачанням матеріалів через затримки у постачанні через складнощі воєнного часу, що впливають на терміни виконання робіт.

Отже, простір внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування можна представити у вигляді таблиці 3.13.

Таблиця 3.13

**Простір внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками
ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД»**

№	Об'єкти аудиту	Суб'єкти аудиту	Потенційні ризики	Робочі документи	Звітні документи
1	Договори з замовниками	Менеджери продажу	Невідповідність умов, спірні ситуації (наприклад, відсутність специфікацій для монтажу)	Копії договорів, протоколи переговорів	Аудиторський висновок, звіт про аудит
2	Виконання монтажу водопровідних мереж, систем опалення, систем кондиціонування	Проектні менеджери Технічні спеціалісти	Затримки в термінах монтажу, недостатня якість виконання (можливі витоки)	Журнали виконаних робіт, акти приймання, Акти виконаних робіт, звіти про випробування систем	Звіт про виконання робіт Звіт про ефективність систем Звіт про обслуговування клієнтів
3	Фінансові розрахунки	Бухгалтерія	Затримки платежів, помилки в обліку (невірні рахунки)	Фінансові звіти, платіжні доручення	Фінансовий звіт, звіт про дебіторську заборгованість
4	Кошториси та зміни в них	Проектувальники	Необґрунтовані зміни вартості (зміна специфікацій)	Кошториси, акти виконаних робіт	Звіт про контроль кошторисів
5	Комунікація з замовниками	Відділ обслуговування клієнтів	Непорозуміння щодо термінів і обсягу робіт	Протоколи дзвінків,	Звіт про задоволеність клієнтів

				електронна переписка	
6	Управління запасами матеріалів	Логістика	Затримки у постачанні, недостача матеріалів (труб, фітингів)	Звіти про запаси, накладні	Звіт про управління запасами
7	Внутрішні контрольні процедури	Внутрішній контроль	Відсутність стандартів для монтажних робіт, неефективність контролю	Політики і процедури внутрішнього контролю	Звіт про внутрішній контроль
8	Оцінка ризиків	Керівництво	Неправильна оцінка ризиків	Звіти з оцінки ризиків	Звіт про ризики

Джерело: складено за [40-42]

Таблиця 3.14 надає орієнтовний перелік подій, що створюють ризики при розрахунках із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування. Це узагальнення можна використовувати для розробки стратегій управління ризиками та поліпшення внутрішніх процесів.

Таблиця 3.14

**Ризики при розрахунках із замовниками ДП «СЕРВІС ЦЕНТР»
ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД» та шляхи їх подолання**

№	Подія	Опис ризику	Потенційний наслідок	Шляхи запобігання чи нівелювання
1	Неправильне складання договорів	Відсутність чітких умов та специфікацій	Спірні ситуації, незадоволеність клієнтів	Використання шаблонів договорів, консультації з юридичними експертами
2	Затримка в виконанні робіт	Порушення термінів виконання	Штрафи, зниження довіри замовників	Чітке планування проєктів, регулярний моніторинг прогресу
3	Зміна вартості матеріалів	Необґрунтовані зміни в кошторисах	Переоплати, конфлікти з замовниками	Заклучення контрактів на фіксовану вартість, регулярний аналіз ринку
4	Невірне документування виконаних робіт	Відсутність акту виконаних робіт	Проблеми з оплатою, юридичні наслідки	Впровадження стандартів документування, регулярний аудит документації
5	Неправильна комунікація з замовниками	Непорозуміння щодо обсягу та термінів робіт	Невдоволення клієнтів, втрати контрактів	Регулярні зустрічі з клієнтами, ведення протоколів комунікацій

6	Затримки у постачанні матеріалів	Відсутність необхідних матеріалів для виконання робіт	Затримка виконання проєктів	Налагодження відносин з постачальниками, створення запасів критичних матеріалів
7	Помилки в фінансових розрахунках	Неправильне виставлення рахунків	Витрати часу на виправлення, конфлікти	Використання бухгалтерських програм, регулярні перевірки фінансових звітів
8	Недостатній контроль за дебіторською заборгованістю	Затримки у надходженні платежів	Фінансові втрати, проблеми з ліквідністю	Впровадження системи контролю за дебіторською заборгованістю, регулярні нагадування клієнтам
9	Відсутність внутрішніх стандартів контролю	Невідповідність виконаних робіт вимогам	Погіршення якості, скарги замовників	Розробка та впровадження стандартів контролю якості, регулярне навчання персоналу
10	Неправильна оцінка ризиків	Недооцінка ризиків, пов'язаних із виконанням проєктів	Непередбачені витрати, зниження прибутковості	Регулярний аналіз ризиків, залучення експертів для оцінки ризиків

Джерело: складено за [43-45]

Інструментами подолання ризиків при розрахунках із замовниками підприємства можуть стати сучасні технологічні рішення [43-45]: системи управління проєктами (Trello або Asana), програмне забезпечення для бухгалтерського обліку (SAP), CRM-системи (Salesforce або Zoho CRM), системи управління документами (DocuSign або SharePoint), аналітичні та BI-інструменти (Tableau або Power BI), мобільні додатки для звітності (JotForm або Google Forms), блокчейн-технології (Ethereum для прозорих транзакцій), автоматизовані системи моніторингу (IoT-пристрої для контролю систем кондиціонування). Їх впровадження може суттєво покращити внутрішній аудит розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, забезпечуючи більш ефективний контроль за виконанням робіт, зменшуючи ризики помилок і шахрайства, підвищуючи прозорість фінансових транзакцій.

Висновки до розділу 3

Проведення аудиту розрахунків з замовниками підприємства, яке займається монтажем водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, є необхідним, бо допомагає забезпечити прозорість фінансових операцій, що важливо для довіри між підприємством та замовниками; дозволяє уникнути можливих конфліктів та непорозумінь. Крім того, аудит сприяє виявленню та виправленню помилок у бухгалтерському обліку, що може запобігти фінансовим втратам, а також забезпечує відповідність законодавчим вимогам, що в свою чергу зменшує ризики юридичних санкцій та штрафів.

Запропонована програма аудиту розрахунків з замовниками, а також форми і приклади робочих документів аудитора допоможуть вдосконалити контрольні процедури ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД».

Крім того, визначено простір внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками базового підприємства, який визначив та окреслив об'єкти аудиту, суб'єкти, потенційні ризики, робочі та звітні документи.

Для мінімізації ризиків, крім стандартної документації (договори з замовниками, акти виконаних робіт, фінансові звіти), запропоновано розробити внутрішні регламенти і процедури, що включають регламент укладення договорів, процедуру контролю виконання договорів, регламент оформлення актів виконаних робіт, процедуру обліку дебіторської заборгованості, регламент фінансового контролю, процедуру ведення переговорів, регламент взаємодії з юридичним відділом, процедуру обробки скарг та претензій, регламент навчання персоналу та процедуру аналізу ризиків. Таким чином, регулярний якісний аудит стає важливим інструментом для підвищення ефективності управління фінансами і підтримки стабільного розвитку бізнесу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто теоретичні засади організації та методології обліку та аудиту розрахунків з замовниками на прикладі ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД». В результаті було встановлено наступне:

1. Характеристика діяльності Дочірнього підприємства "СЕРВІС-ЦЕНТР" Товариства з обмеженою відповідальністю Виробничого підрозділу "ТЕПЛОГАЗБУД" засвідчує важливість обраної теми дослідження, що стосується обліку і аудиту розрахунків з замовниками. Відзначено, що в звітному році спостерігається суттєве зниження середньорічних темпів зростання доходів (9% порівняно з 55% у 2021 році), активів (4% проти 37%) та власного капіталу (10% проти 35%) у порівнянні з періодом до впровадження воєнного стану.

Зафіксовано зменшення рентабельності продажу, майна та капіталу вдвічі; попри скорочення чисельності персоналу, здатність підприємства генерувати прибуток значно знизилася в порівнянні з 2021 роком. Однак, позитивним фактором залишаються високі показники автономії, що перевищують рекомендовані 50%, а також ділова активність у вигляді обіговості активів.

2. Суттєвим ризиком для діяльності ДП "СЕРВІС-ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД" є зменшення числа потенційних замовників послуг монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування. Це пов'язано зі скороченням обсягів будівельних робіт та збільшенням частки державних і комунальних установ серед споживачів, зосереджених переважно в Дніпропетровській області, зокрема в місті Синельниково.

3. Недостатня досконалість теоретичної та нормативно-правової бази може призвести до неоднозначного тлумачення облікових стандартів і законодавства, що ускладнює підприємствам коректне оформлення фінансових документів та виконання зобов'язань перед замовниками. Це, може

викликати спори, затримки у платежах і підвищити ризики фінансових втрат через можливі помилки в обліку та звітності.

4. Ключовим аспектом організації розрахунків з замовниками в сфері монтажу систем опалення та кондиціонування є чітке узгодження умов договору. Це передбачає детальний опис обсягу робіт, терміни виконання та вартість послуг. Важливе також своєчасне і прозоре ведення бухгалтерського обліку, що допомагає уникнути непорозумінь та забезпечити довіру між сторонами. Крім того, регулярний зв'язок з клієнтами є необхідним для оперативного реагування на їх запити та зміни в проекті, що сприяє успішному завершенню робіт.

5. Оформлення первинної документації щодо обліку розрахунків з замовниками супроводжується певними ризиками. Неправильне заповнення документів може призвести до фінансових втрат і проблем з податковими органами. Відсутність підтверджуючих документів або невиконання вимог щодо їх оформлення може викликати штрафи та санкції. Крім того, неналежно оформлені документи можуть затримати процес розрахунків з замовниками, що негативно вплине на грошовий потік підприємства.

6. Удосконалення обліку розрахунків з замовниками передбачає автоматизацію процесів шляхом впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, що знижує ризик помилок та спрощує звітність. Інтеграція облікових систем з CRM дозволяє більш ефективно відстежувати платежі та історію взаємин з клієнтами. В умовах воєнного стану актуальність удосконалення обліку розрахунків з замовниками зростає, оскільки підприємства стикаються з нестабільністю фінансових потоків і ризиками затримок у платежах. Автоматизація та стандартизація документів допомагають зменшити адміністративне навантаження та швидко реагувати на зміни в умовах ведення бізнесу.

7. Аудит розрахунків з замовниками підприємства, що спеціалізується на монтажі водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, є надзвичайно важливим процесом. Він забезпечує прозорість фінансових

операцій, що є критично важливим для підтримання довіри між підприємством і його замовниками. Проведення аудиту дозволяє уникати потенційних конфліктів і непорозумінь, а також сприяє виявленню і виправленню помилок у бухгалтерському обліку, що може запобігти фінансовим втратам. Окрім того, аудит забезпечує відповідність законодавчим вимогам, що знижує ризики юридичних санкцій і штрафів.

8. Програма аудиту розрахунків з замовниками, а також супутні форми і приклади робочих документів аудитора, сприятимуть вдосконаленню контрольних процедур у ДП "СЕРВІС ЦЕНТР" ТОВ ВП "ТЕПЛОГАЗБУД". Визначено також область внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками базового підприємства, в якій окреслено об'єкти аудиту, суб'єкти, потенційні ризики, а також робочі та звітні документи.

9. Для мінімізації ризиків, окрім стандартної документації (договори з замовниками, акти виконаних робіт, фінансові звіти), рекомендовано розробити внутрішні регламенти і процедури. Ці документи повинні охоплювати регламент укладення договорів, процедуру контролю їх виконання, оформлення актів виконаних робіт, облік дебіторської заборгованості, фінансовий контроль, ведення переговорів, взаємодію з юридичним відділом, обробку скарг і претензій, навчання персоналу та аналіз ризиків.

Таким чином, регулярний облік та якісний аудит розрахунків з замовниками підприємства стає важливим інструментом для підвищення ефективності фінансового управління та підтримки стабільного розвитку бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. 2016. № 2. С. 12–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_4 (дата звернення 17.10.2024р.)
2. Лищенко О.Г., Матюха Л.В. Визначення сутності категорії «запаси» з метою організації обліку на підприємстві. Економіка та підприємництво. 2014. № 3. С. 85–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2014_3_18 (дата звернення 17.10.2024р.)
3. Костюнік О.В., Недашковська Д.М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 19. С. 45–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_19_11 (дата звернення 17.10.2024р.)
4. Сливка Я.В. Бухгалтерський облік операцій за розрахунками з покупцями та замовниками: міждисциплінарні зв'язки. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 5(4). С. 205–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_5%284%29__57 (дата звернення 17.10.2024р.)
5. Шматковська Т.О., Колодій С.В. Розрахунки з покупцями і замовниками як фінансовий актив підприємства: економічна сутність, визначення та підходи до класифікації. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 8. С. 111–116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_8_25 (дата звернення 17.10.2024р.)
6. Топоркова О.В., Євлаш Т.О. Розрахунки з різними дебіторами в обліковому аспекті. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2011. Вип. 2. С. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2011_2_23 (дата звернення 17.10.2024р.)

7. Колісник О.П., Замота І.О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. № 15. С. 108–113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>. (дата звернення 17.10.2024р.)

8. Слєпченко В.П., Скрипник М.І. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями і замовниками. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/538/516> (дата звернення 17.10.2024р.)

9. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2. С. 116–125. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37945/Dub_2022_2.pdf (дата звернення 17.10.2024р.)

10. Яременко Л.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9714> (дата звернення: 10.09.2023) (дата звернення 17.10.2024р.)

11. Харченко Т. Внутрішній аудит розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування// Збірник наукових праць XI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки» (14 листопада 2024 р.). м. Умань, 2024.

12. Шишкова Н., Харченко Т. Проблеми обліку розрахунків із замовниками у сфері монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування// Збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 31 жовтня 2024 р., м. Полтава, / Полтавський державний аграрний університет. Полтава: ПДАУ, 2024. С.735-738.

13. Белова І.М. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками. Сталій розвиток економіки. 2015. № 3(28). С. 217–220.
14. Бухгалтерський облік : практичний посібник / М.Ф. Огійчук, К.О. Утенкова, О.В. Ковальова, В.Є. Тредіт. Х., 2015. 334 с.
15. Дорош Н.І. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2015. Вип. 1. С. 93–97.
16. Бержанір І.А. Напрями удосконалення обліку розрахунків з контрагентами. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. С. 25–27.
17. Коблянська І.О. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 473 с.
18. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 1–35 (зі змінами і доповненнями). Бухгалтерія в сільському господарстві. 2010. № 15–16. С. 1–92.
19. Ружицький А.В. Основні поняття, пов'язані зі взаєморозрахунками підприємства. Інноваційна економіка. 2012. № 3. С. 171–174.
20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 17.10.2024р.)
21. Жарнікова В.В. Облік розрахунків з покупцями: систематизація поглядів та перспективи досліджень. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2018. № 2. С. 47-63.
22. Меліхова Т. О., Шарко Д. М. Удосконалення обліку і аудиту розрахунків з покупцями на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21-22. С. 30–36.
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 24.10.2024р.)

24. МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення 24.10.2024р.)

25. Цивільний кодекс України №435-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 24.10.2024р.)

26. Завальна Ж.В. Щодо питання про юридичну природу зобов'язання. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 147–150.

27. Завадський Й.С. Економічний словник/Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О.Юшкевич. – К.: «Кондор», 2006.

28. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. — К.: Центр учбової літератури, 2009.

29. McKinsey & Company. (2020). The future of work: Automation and the changing job landscape. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work> (дата звернення 08.10.2024).

30. QuickBooks. (2021). How to get paid faster: Tips for small businesses. URL: <https://quickbooks.intuit.com/r/payments/get-paid-faster-tips/> (дата звернення 08.10.2024).

31. Harvard Business Review. (2019). Managing costs: How technology can improve financial performance. URL: <https://hbr.org/2019/03/managing-costs-how-technology-can-improve-financial-performance>. (дата звернення 08.10.2024).

32. Customer Service Institute. (2022). The impact of customer communication on satisfaction levels. URL: <https://www.csia.org.au/impact-of-communication> (дата звернення 08.10.2024).

33. AICPA. (2021). Best practices for tax compliance in the construction industry. URL: <https://www.aicpa.org/research/reports/tax-compliance-construction> (дата звернення 08.10.2024).

34. П'ятигорець Г.С., Ніколайчук К.В. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Збірник наукових праць Дніпропетровського

національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна "Проблеми економіки транспорту", 2017, № 13. С. 40-46. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/10178/1/Pyatigorets.pdf> (дата звернення 15.11.2024).

35. Мальчевська О.П. Недоліки обліку дебіторської заборгованості підприємств України та напрями їх усунення. Науковий блог. Національний університет "Острозька академія". URL: <https://naub.oa.edu.ua/2017> (дата звернення 15.11.2024).

36. Сафінський В. Критерії розподілу дебіторської заборгованості. UHY Prostor LLC. Audit & Consalting Co. URL: <https://www.uhy-prostor.com/blog/kriteriyi-rozpodilu-debitorskoyi-zaborgovanosti/> (дата звернення 16.10.2024).

37. Єлісеєва О., Гуня В., Белозерцев В. Проблеми обліку дебіторської заборгованості підприємств у контексті розвитку товарного кредитування. Економіст. 2012. № 11. С. 68-73. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64 (дата звернення 01.12.2020).

38. Степанова А. Для чого підприємству потрібен внутрішній аудит. Вісник МСФЗ. 2019. № 11. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002031 (дата звернення 01.10.2024).

39. Меліхова Т.О. Методичні засади проведення внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Агросвіт. 2019. № 9. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2875&i=2> (дата звернення 01.10.2024).

40. Кузнєцова, І. В. (2020). Управління ризиками в проектному менеджменті. Київ: Лібра. URL: <https://www.libra.com.ua> (Дата звернення 10.10.2024)

41. Національний стандарт України. (2019). ДСТУ ISO 9001:2015. Системи управління якістю. Вимоги. Київ: Державне підприємство

«Український інститут стандартизації». URL: <https://www.ukrstandart.com>
(Дата звернення 10.10.2024)

42. Положення про організацію внутрішнього контролю на підприємствах. (2018). Наказ Міністерства фінансів України, 2018, № 120. URL: <https://www.mof.gov.ua> (Дата звернення 10.10.2024)

43. Project Management Software: A Comprehensive Guide. URL: <https://www.smartsheet.com/content/project-management-software> (Дата звернення 10.10.2024).

44. The Future of Accounting: Automation and AI in Finance. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/05/11/the-future-of-accounting-automation-and-ai-in-finance/> (Дата звернення 10.10.2024).

45. Using CRM to Enhance Customer Experience. URL: <https://www.hbr.org/2020/01/using-crm-to-enhance-customer-experience> (Дата звернення 10.10.2024).

46. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 24.10.2024р.)

47. Волкова Н.А., Подвальна Н.Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.

48. Пашкевич М.С. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1. Нац. гірн. ун-т. – Електрон. текст. дані. – Дніпро : НГУ, 2017. – 182 с. – Режим доступу: <http://nmu.org.ua>

49. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2021. 336 с.

50. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/За редакцією к.е.н., проф. М.Д.Корінька. - Фастів: «Поліфаст»; 2006 - 440с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПО
МОНТАЖУ ВОДОПРОВІДНИХ МЕРЕЖ, СИСТЕМ ОПАЛЕННЯ ТА КОНДИЦІОНУВАННЯ**

*Харченко Т.В., здобувач 2 курсу магістратури,
Шинкова Н.Л., к.е.н., доц., доцент кафедри
міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

Потенційні проблемні ділянки внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування включають наступні:

- невідповідність договорів через відсутність чітких умов, що призводить до спірних ситуацій,
- затримки у виконанні робіт, необґрунтовані зміни у кошторисах через часті зміни вартості без належного обґрунтування,
- проблеми з оплатою через затримки у надходженні платежів і відсутність контролю за дебіторською заборгованістю,
- недостатню комунікацію з замовниками через відсутність регулярного моніторингу та нерегулярне інформування,
- документальне оформлення через відсутність належного документування виконаних робіт,
- внутрішні контролю через невідповідність або відсутність стандартних процедур,
- виконання норм та стандартів, а саме невідповідність стандартам якості,
- оцінку ризиків через відсутність цієї системи оцінки ризиків, пов'язаних із фінансовими операціями,
- проблеми з постачанням матеріалів через затримки у постачанні через складнощі воєнного часу, що впливають на терміни виконання робіт.

Отже, простір внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування можна представити у вигляді таблиці 1.

Таблиця 2 надає орієнтовний перелік подій, що створюють ризики при розрахунках із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування. Це узагальнення можна використовувати для розробки стратегій управління ризиками та поліпшення внутрішніх процесів.

Таблиця 1. Простір внутрішнього аудиту розрахунків із замовниками підприємства

	Об'єкти аудиту	Суб'єкти аудиту	Потенційні ризики	Робочі документи	Звітні документи
1	Договори з замовниками	Менеджери з продажу	Невідповідність умов, спірні ситуації (наприклад, відсутність специфікацій для монтажу)	Копії договорів, протоколи переговорів	Аудиторський висновок, звіт про аудит
2	Виконання монтажу водопровідних мереж, систем опалення, систем кондиціонування	Проектні менеджери Технічні спеціалісти	Затримки в термінах монтажу, недостатня якість виконання (можливі витіки)	Журнали виконаних робіт, акти приймання, Акти виконаних робіт, звіти про випробування систем	Звіт про виконання робіт Звіт про ефективність систем Звіт про обслуговування клієнтів
3	Фінансові розрахунки	Бухгалтерія	Затримки платежів, помилки в обліку (невірні рахунки)	Фінансові звіти, платіжні доручення	Фінансовий звіт, звіт про дебіторську заборгованість
4	Кошториси та зміни в них	Проектувальники	Необґрунтовані зміни вартості (зміна специфікацій)	Кошториси, акти виконаних робіт	Звіт про контроль кошторисів

5	Комунікація з замовниками	Відділ обслуговування клієнтів	Непорозуміння щодо термінів і обсягу робіт	Протоколи дзвінків, електронна переписка	Звіт про задоволеність клієнтів
6	Управління запасами матеріалів	Логістика	Затримки у постачанні, недостача матеріалів (труб, фітінгів)	Звіти про запаси, накладні	Звіт про управління запасами
7	Внутрішні контрольні процедури	Внутрішній контроль	Відсутність стандартів для монтажних робіт, неефективність контролю	Політики і процедури внутрішнього контролю	Звіт про внутрішній контроль
8	Оцінка ризиків	Керівництво	Неправильна оцінка ризиків	Звіти з оцінки ризиків	Звіт про ризики

Джерело: складено за [1-3]

Таблиця 2. Ризики при розрахунках із замовниками підприємства та шляхи їх подолання

	Подія	Опис ризику	Потенційний наслідок	Шляхи запобігання чи нівелювання
1	Неправильне складання договорів	Відсутність чітких умов та специфікацій	Спірні ситуації, незадоволеність клієнтів	Використання шаблонів договорів, консультації з юридичними експертами
2	Затримка в виконанні робіт	Порушення термінів виконання	Штрафи, зниження довіри замовників	Чітке планування проєктів, регулярний моніторинг прогресу
3	Зміна вартості матеріалів	Необґрунтовані зміни в кошторисах	Переплати, конфлікти з замовниками	Заклучення контрактів на фіксовану вартість, регулярний аналіз ринку
4	Невірне документування виконаних робіт	Відсутність акту виконаних робіт	Проблеми з оплатою, юридичні наслідки	Впровадження стандартів документування, регулярний аудит документації
5	Неправильна комунікація з замовниками	Непорозуміння щодо обсягу та термінів робіт	Невдоволення клієнтів, втрати контрактів	Регулярні зустрічі з клієнтами, ведення протоколів комунікацій
6	Затримки у постачанні матеріалів	Відсутність необхідних матеріалів для виконання робіт	Затримка виконання проєктів	Налагодження відносин з постачальниками, створення запасів критичних матеріалів
7	Помилки в фінансових розрахунках	Неправильне виставлення рахунків	Витрати часу на виправлення, конфлікти	Використання бухгалтерських програм, регулярні перевірки фінансових звітів
8	Недостатній контроль за дебіторською заборгованістю	Затримки у надходженні платежів	Фінансові втрати, проблеми з ліквідністю	Впровадження системи контролю за дебіторською заборгованістю, регулярні нагадування клієнтам
9	Відсутність внутрішніх стандартів контролю	Невідповідність виконаних робіт вимогам	Погіршення якості, скарги замовників	Розробка та впровадження стандартів контролю якості, регулярне навчання персоналу
10	Неправильна оцінка ризиків	Недооцінка ризиків, пов'язаних із виконанням проєктів	Непередбачені витрати, зниження прибутковості	Регулярний аналіз ризиків, залучення експертів для оцінки ризиків

Джерело: складено за [4-6]

Для мінімізації ризиків, крім стандартної документації (договори з замовниками, акти виконаних робіт, фінансові звіти), бажано розробити внутрішні регламенти і процедури, що включають регламент укладення договорів, процедуру контролю виконання договорів, регламент оформлення актів виконаних

робіт, процедуру обліку дебіторської заборгованості, регламент фінансового контролю, процедуру ведення переговорів, регламент взаємодії з юридичним відділом, процедуру обробки скарг та претензій, регламент навчання персоналу та процедуру аналізу ризиків. Інструментами подолання ризиків при розрахунках із замовниками підприємства можуть стати сучасні технологічні рішення [4-6]: системи управління проектами (Trello або Asana), програмне забезпечення для бухгалтерського обліку (SAP), CRM-системи (Salesforce або Zoho CRM), системи управління документами (DocuSign або SharePoint), аналітичні та BI-інструменти (Tableau або Power BI), мобільні додатки для звітності (JotForm або Google Forms), блокчейн-технології (Ethereum для прозорих транзакцій), автоматизовані системи моніторингу (IoT-пристрої для контролю систем кондиціонування). Їх впровадження може суттєво покращити внутрішній аудит розрахунків із замовниками підприємства по монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, забезпечуючи більш ефективний контроль за виконанням робіт, зменшуючи ризики помилок і шахрайства, підвищуючи прозорість фінансових транзакцій.

Список використаних джерел:

1. Кузнецова, І. В. (2020). *Управління ризиками в проектному менеджменті*. Київ: Лібра. URL: <https://www.libra.com.ua> (Дата звернення 10.10.2024)
2. Національний стандарт України. (2019). *ДСТУ ISO 9001:2015. Системи управління якістю. Вимоги*. Київ: Державне підприємство «Український інститут стандартизації». URL: <https://www.ukrstandart.com> (Дата звернення 10.10.2024)
3. Положення про організацію внутрішнього контролю на підприємствах. (2018). *Наказ Міністерства фінансів України*, 2018, № 120. URL: <https://www.mof.gov.ua> (Дата звернення 10.10.2024)
4. *Project Management Software: A Comprehensive Guide*. URL: <https://www.smartsheet.com/content/project-management-software> (Дата звернення 10.10.2024).
5. *The Future of Accounting: Automation and AI in Finance*. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/05/11/the-future-of-accounting-automation-and-ai-in-finance/> (Дата звернення 10.10.2024).
6. *Using CRM to Enhance Customer Experience*. URL: <https://www.hbr.org/2020/01/using-crm-to-enhance-customer-experience> (Дата звернення 10.10.2024).

3 Облік, аналіз і контроль в умовах глобальних змін
ПИШКОВА НАТАЛІЯ, к.е.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту,
ХАРЧЕНКО ТАЇСІЯ, здобувач 2 курсу магістратури,
 Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ У СФЕРІ МОНТАЖУ
 ВОДОПРОВІДНИХ МЕРЕЖ, СИСТЕМ ОПАЛЕННЯ ТА КОНДИЦІОНУВАННЯ**

Актуальність дослідження пов'язана з наявністю низки потенційних недоліків і проблем, які є універсальними для всіх суб'єктів господарювання в сфері монтажу та обслуговування водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування: неправильне документування, коли відсутність або несвоєчасне оформлення актів виконаних робіт може призвести до суперечок з замовниками щодо обсягу виконаних робіт та їх вартості (конкретний приклад - замовник запитує рахунок, виникає суперечка, оскільки немає документального підтвердження виконання); затримки у платежах, бо часто замовники можуть затримувати платежі, що ускладнює фінансове планування та може призводити до проблем з ліквідністю (компанія закінчила роботи з монтажу водопроводу, але замовник не може оплатити рахунок через затримку в бюджеті, що створює фінансові труднощі для підрядника, який вже витратив кошти на матеріали); складність у точному визначенні витрат на матеріали та трудові ресурси може призвести до фінансових збитків, якщо проекти перевищують бюджет (наприклад, під час виконання проекту з монтажу кондиціонування вартість компонентів зросла на 20%, але підрядник не врахував ці зміни у своїх розрахунках, що призвело до збитків).

Крім того, ускладнюють облік розрахунків з замовниками часті зміни в специфікаціях або обсягах робіт, які потребують оперативного коригування документів (наприклад, замовник на етапі виконання вирішив змінити кількість радіаторів у проекті, що потребує перегляду всіх контрактів, перерахунку вартості, затримує завершення робіт); неправильний облік доходів і витрат може призвести до проблем з податковими органами, особливо якщо не враховуються специфічні вимоги щодо обліку в будівельній сфері; непорозуміння щодо умов оплати чи обсягу виконаних робіт може призводити до конфліктів з замовниками (замовник вважає, що обсяг виконаних робіт менший, ніж узгоджено, і відмовляється оплачувати остаточний рахунок). Якщо компанія веде кілька проектів одночасно, складнощі в обліку кожного з них можуть призвести до втрати контролю над фінансами (наприклад, підрядник веде одночасно три великі проекти, але не має системи для їх моніторингу і в результаті виникають плутанини в обліку витрат, що призводить до переплат і втрати контролю над фінансами). Неправильне використання програмного забезпечення для обліку може призвести до помилок у даних і затримок у звітності.

Таким чином, доцільно узагальнити ці проблеми з практики обліку суб'єктів господарювання в сфері монтажу та обслуговування водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування в таблиці 1.

Таблиця 1

Проблеми обліку розрахунків з замовниками та шляхи їх подолання

	Проблема	Ризик	Дії для нівелювання	Успішні приклади для подолання
1	Неправильне документування	Суперечки з замовниками щодо виконаних робіт	Запровадження чіткої процедури оформлення актів виконаних робіт та термінів їх підписання.	Компанія "ABC Construction" запровадила електронну систему документообігу, що дозволило зменшити помилки в оформленні актів виконаних робіт на 40%. За даними звіту McKinsey, автоматизація процесів документообігу може зменшити час на їх обробку до 50%.
2	Затримки у платежах	Втрата ліквідності	Введення системи передплат та чітких графіків платежів у контрактах.	Компанія "XYZ Plumbers" ввела систему передплат, що дозволило зменшити затримки у платежах на 30%. За даними опитування QuickBooks, 41% малих бізнесів, які запровадили чіткі графіки платежів, зменшили час збору коштів на 20%.
3	Калькуляція витрат	Перевищення бюджету	Використання автоматизованих систем для постійного моніторингу цін на матеріали і робочі години.	Компанія "Green Heating" використовує програмне забезпечення для автоматизованого моніторингу витрат, що дозволило знизити перевищення бюджету на 25%. Дослідження Harvard Business Review показало, що компанії, які використовують сучасні інструменти для управління витратами, скорочують фінансові збитки на 15-30%.
4	Зміни в замовленнях	Затримки у виконанні	Оформлення змін у проектах через	Компанія "BuildSmart" запровадила чітку процедуру для внесення змін у проекти, що

			додаткові угоди з чітким описом та новими термінами виконання.	допомогло зменшити затримки на 35%. 60% проектних команд, які реалізують стандартні процедури для змін, відзначили зниження конфліктів із замовниками.
5	Податкова звітність	Штрафи та санкції	Регулярне навчання співробітників з питань податкового обліку та залучення консультантів.	Компанія "TaxWise Construction" найняла зовнішніх консультантів, що зменшило кількість помилок у податковій звітності на 50%. За даними AICPA, 56% компаній, які регулярно проводять навчання з податкового обліку, зменшують ризики штрафів на 30%.
6	Конфлікти з клієнтами	Втрата клієнтів	Проведення регулярних зустрічей з клієнтами для обговорення стану проекту та умов оплати.	Компанія "Reliable Renovations" організувала регулярні зустрічі з клієнтами, що знизило конфлікти на 45%. За даними Customer Service Institute, компанії, що активно спілкуються з клієнтами, мають на 40% вищий рівень задоволеності клієнтів.
7	Відстеження проектів	Плутанина в обліку	Впровадження централізованої системи управління проектами з можливістю моніторингу витрат.	Компанія "ProjectTrack" впровадила централізовану систему управління проектами, що дозволило зменшити плутанину в обліку на 50%. 70% організацій, які використовують системи управління проектами, відзначають підвищення продуктивності на 25%.
8	Використання технологій	Помилки в даних	Проведення регулярних тренінгів для співробітників з навчання користування програмним забезпеченням.	Компанія "TechBuild" провела навчання для співробітників щодо нових програм, що зменшило помилки у введенні даних на 60%. За даними Training Magazine, компанії, що інвестують у навчання, отримують повернення інвестицій до 300%.

Розуміння «вузьких місць», потенційних ризиків та моніторинг успішних кейсів по їх подоланню [1-5] допомагає визначити конкретні дії для їх мінімізації, що сприятиме більш ефективному обліку та ефективному управлінню проектами. Але слід зауважити, що ці приклади не враховують, що під час воєнного стану в Україні облік розрахунків з замовниками у сфері монтажу водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування стикається з додатковими ризиками та проблемами: інфляція, коливання курсу валют і зростання цін на матеріали можуть ускладнити планування витрат і формування цінових пропозицій; затримки у постачанні матеріалів через військові дії можуть призводити до невиконання зобов'язань перед замовниками, що може викликати штрафи та фінансові втрати; часті зміни в регуляторній політиці можуть ускладнити дотримання норм обліку та звітності; загроза безпеці працівників може призводити до зменшення кількості доступних фахівців і затримок у виконанні робіт; втрата або пошкодження документації через військові дії може ускладнити ведення бухгалтерії та обліку. Ці додаткові складнощі вимагають від суб'єктів господарювання гнучкості у плануванні, готовності до непередбачуваних обставин і уважного моніторингу ситуації.

Таким чином, бажано впровадження інноваційних технологічних рішень для підвищення якості обліку, внутрішнього контролю та управління розрахунками з замовниками: інтегровані системи для управління ресурсами підприємства, системи управління взаємовідносинами з клієнтами, спеціалізовані програми для автоматизації бухгалтерії, програмне забезпечення для контролю виконання проектів, інструменти для аналізу даних та виявлення трендів, додатки для ведення обліку виконаних робіт на місці, технології моніторингу якості виконаних робіт.

Список використаних джерел:

1. McKinsey & Company. (2020). The future of work: Automation and the changing job landscape. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work> (дата звернення 08.10.2024).
2. QuickBooks. (2021). How to get paid faster: Tips for small businesses. URL: <https://quickbooks.intuit.com/tr/payments/get-paid-faster-tips/> (дата звернення 08.10.2024).
3. Harvard Business Review. (2019). Managing costs: How technology can improve financial performance. URL: <https://hbr.org/2019/03/managing-costs-how-technology-can-improve-financial-performance>. (дата звернення 08.10.2024).
4. Customer Service Institute. (2022). The impact of customer communication on satisfaction levels. URL: <https://www.csia.org.au/impact-of-communication> (дата звернення 08.10.2024).
5. AICPA. (2021). Best practices for tax compliance in the construction industry. URL: <https://www.aicpa.org/research/reports/tax-compliance-construction> (дата звернення 08.10.2024).

Додаток В

Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку розрахунків з замовниками
ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП «ТЕПЛОГАЗБУД», тис. грн.

№ з/п	Первинний документ	Зміст операції	Бухгалтерський запис		I V кв. поточн. року	I кв. наст. року	II кв. наст. року	III кв. наст. року
			Дт	Кт				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Виписка банку	Одержано аванс за договором	311	681	4000	3000	2000	1140
2	Розрахунок бухгалтерії, накладна, рахунок, платіжна відомість	Витрати підрядника (прямі і загальновиробничі)	231	13,20,63, 66,65,91	1000	1150	1200	1010
3	Розрахунок бухгалтерії, накладна, рахунок, платіжна відомість	Відображені витрати періоду	92 93 94	13,20,63, 66,65	150	150	200	200
4	Акт виконаних робіт, рахунок	Підписано проміжний акт здачі робіт із замовником	361	703	2400	2628	2700	2412
5	Розрахунок, податкова накладна	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ, виходячи з розрахункової величини валового доходу	703	641	400	438	450	402
6	Рахунок	Одночасне відображення проміжних рахунків (без ПДВ)	238	239	2000	2190	2250	2010
7	Акт виконаних робіт	Належить субпідряднику	234	6311	600	600	600	600
8	Податкова накладна	ПДВ у рахунку субпідрядника	641	6311	120	120	120	120
9	Бухгалтерська довідка	Списані власні витрати на закінчені роботи	903	231	1000	1150	1200	1010
10	Бухгалтерська довідка	Списані витрати, виконані субпідрядником	903	234	600	600	600	600
11	Бухгалтерська довідка	Списано дохід на фінансовий результат	703	791	2000	2190	2250	2010

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Бухгалтерська довідка	Списання собівартості на фінансовий результат	791	903	1000	1150	1200	1010
13	Бухгалтерська довідка	Списання вартості робіт, виконаних субпідрядником на фінансовий результат	791	903	600	600	600	600
14	Бухгалтерська довідка	Віднесено витрати періоду на фінансовий результат	791	92,93,94	150	150	200	200
15	Розрахунок	Нарахований податок на прибуток	98	641/n	62	72	62	50
16	Бухгалтерська довідка	Віднесено на фінансовий результат податок на прибуток	791	98	62	72	62	50
17	Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	681	361	2400	2628	2700	2412
18	Розрахунок	Відображено нерозподілені прибутки (збитки) звітнього періоду	791	441	188	218	188	150
19	Довідка бухгалтерії	Закриття проміжних рахунків	239	238	-	-	-	10140
20	Платіжна інструкція	Сплачено субпідряднику за виконані роботи	6311	311	720	720	720	720

**Журнал господарських операцій з обліку розрахунків за векселями
одержаними від замовників ДП «СЕРВІС ЦЕНТР» ТОВ ВП
«ТЕПЛОГАЗБУД»**

Номер з/п	Первинний документ	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Акт виконаних робіт	Виконані будівельні роботи	<i>361</i>	<i>703</i>	6000
2	Податкова накладна	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	<i>703</i>	<i>641</i>	1000
3	Бухгалтерська довідка	Списано собівартість виконаних робіт	<i>903</i>	<i>23</i>	3500
4	Акт приймання-передачі, Вексель	Одержано вексель від замовників	<i>341</i>	<i>361</i>	6000
5	Розрахунок бухгалтерії	Нарахування відсотків за векселем (щомісячно до погашення)	<i>373</i>	<i>732</i>	150
6	Розрахунок бухгалтерії	Відображення суми податкових зобов'язань з ПДВ	<i>732</i>	<i>641</i>	25
7	Платіжна інструкція, вексель	Погашення векселя грошовими коштами	<i>311</i>	<i>341</i> <i>373</i>	6000 450
8	Довідка бухгалтерії	Списано на фінансовий результат суму витрат	<i>79</i>	<i>903</i>	3500
9	Довідка бухгалтерії	Списано на фінансовий результат суму доходів	<i>703</i> <i>732</i>	<i>79</i>	5000 375